

**T.C
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BASEL II
KAPSAMINDA RİSK AĞIRLIKLARININ VE SERMAYE
YETERLİLİKLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ESRA SERRİM
1150Y71101**

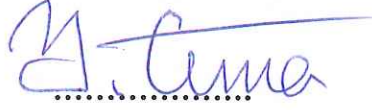
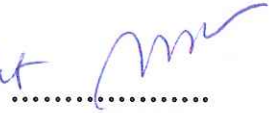

Danışmanı: Prof. Dr. YUSUF TUNA

İstanbul, Haziran 2014

TC.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Esra SERRİM'in " Türkiye Bankacılık Sektöründe Basel II Kapsamında Risk Ağırlıklarının ve Sermaye Yeterliliklerinin Belirlenmesi" konulu tez çalışması jürimiz tarafından İşletme Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

	Adı- Soyadı	İmza
Tez Danışmanı :	Prof. Dr. Yusuf TUNA	
Jüri Üyesi :	Doç. Dr. Tuğba Karabulut	
Jüri Üyesi :	Doç. Dr. Beliz Deveci	

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCU Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Esra SERRİM

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans hayatım boyunca maddi destek almıő olduğum TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KISALTMALAR	vii
TABLO LİSTESİ	viii
GRAFİK LİSTESİ	x
ÖZET	xii
SUMMARY	xiii
1. GİRİŞ	1
2. BASEL I ve BASEL II	3
2.1 Basel I' e Yapılan Eleştiriler	3
2.2 Basel II Nedir?	7
2.3 Basel II'nin Basel I' den Farkları	9
2.4 Basel I ve Basel II'nin Finans Sistemine Etkileri	11
2.5 Ülkelerin Basel II'ye Geçiş Süreçleri ve Bu Konuda Yapılan Araştırmalar....	15
2.5.1 Finansal İstikrar Enstitüsü (FSI, Financial Stability Institution) Anketleri	15
2.5.2 Uluslararası Bankacılık Enstitüsü (IIB, Institute of International Bankers)	23
Anketleri.....	23
3. BASEL II KAPSAMINDA KREDİ RİSKİ HESAPLAMASINDA YAPISAL BLOKLAR	25
3.1 Birinci Yapısal Blok (Pillar I)	25
3.2 İkinci Yapısal Blok (Pillar II).....	28
3.3 Üçüncü Yapısal Blok (Pillar III)	29
4. BDDK STANDARTLARINA GÖRE KREDİ RİSKİ HESAPLAMASI PARAMETRELERİNİN BELİRLENMESİ	32
4.1 Risk Tutarının Belirlenmesi	33
4.1.1 Bilanço İçi Varlıkların Risk Tutarlarının Belirlenmesi.....	33
4.1.2 Bilanço Dışı Varlıkların Risk Tutarlarının Belirlenmesi	34
4.2 Risk Sınıflarının Belirlenmesi	38
4.2.1 Alacakların Karşı Tarafına Göre Belirlenen Risk Sınıfları.....	38
4.2.1.1 Kobi ve Perakende Ayrımının Yapılması	39
4.2.2 Alacakların Niteliklerine Göre Belirlenen Risk Sınıfları.....	39
4.3 Risk sınıflarına Yönelik Risk Ağırlıklarının Belirlenmesi.....	40
5. STANDART YAKLAŞIM YÖNTEMİ'NE GÖRE RİSK AĞIRLIKLILIKLI VARLIK VE KREDİ RİSKİNİN SERMAYE AYRIMI HESAPLAMASI	52
6. TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	55
6.1 1980 Dönemi Öncesi Türkiye Bankacılık Sistemi	55
6.2 1980 Dönemi Sonrası Türkiye Bankacılık Sistemi	60
6.3 2000 li Yıllarda Türkiye'de Bankacılık Sektörü	65
7. BASEL II DÜZENLEMELERİ KAPSAMINDA TÜRKİYE'DE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR	68
7.1 BDDK Tarafından Yapılan Sayısal Etki Çalışmaları.....	68
7.1.1 QIS-TR:Türkiye'de Yapılan İlk Basel Sayısal Etki Çalışması	69
7.1.2 QIS-TR2:Türkiye'de Yapılan İkinci Basel Sayısal Etki Çalışması	71
7.1.3 QIS-TR3:Türkiye'de Yapılan Sonuncu Basel Sayısal Etki Çalışması	72
7.2 Türk Bankacılık Sistemi'nde Basel II'ye Hazırlık Sürecinde Yapılan Çalışmalar.....	74

Sayfa No

7.3 Türk Bankacılık Sistemi'nde Basel II'ye Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar	75
8. SONUÇ.....	76

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
A.g.e.	: Adı geçen eser
AIRB	: İleri İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım, Advanced Internal Based Approach
Basel I	: 1988 Yılı Sermaye Uzlaşısı
Basel II	: Yeni Sermaye Uzlaşısı
BCBS	: Basel Bankacılık Denetimi Komitesi, Basel Comitee of Banking Supervision
BCP	: Basel Ana Prensipleri, Basel Core Principles
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslar arası Takas Bankası, Bank for International Settlement
CEBS	: Avrupa Birliği Bankacılık Denetim Otoriteleri Komitesi, Committee of European Banking Supervisors
CRD	: Sermaye Yeterliliği Direktifi (2006/48-49) , Capital Requirements Directive
CRB	: Merkezileştirilmiş Derecelendirme Yaklaşımı
EAD	: Temerrüt Tutarı, Exposure at Default
FCY	: Yabancı Para Birimi, Foreign Currency
FIRB	: Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım, Foundation Internal Based Approach
G-10	: Gelişmiş 10 Ülke, Group of Ten
GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülkeler
IIB	: Uluslar arası Bankacılar Enstitüsü, Institute of International Bankers Türkiye Bankalar Birliği
IMF	: Uluslar arası Para Fonu, International Monetary Fund
IRB	: İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
KDK	: Kredi Derecelendirme Kuruluşları
LCY	: Yerel Para Birimi, Local Currency
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı, Organisation for Economic Co-operation and Development
OeNB	: Avusturya Merke Bankası, Oesterreichische Nationalbank
QIS	: Sayısal Etki Çalışması, Quantative Impact Study
RAV	: Risk Ağırlıklı Varlıklar
ROC	: Alıcı İşletim Karakteristiği, Receiver Operating Characteric
S&P	: Standart and Poors
SA	: Standart Yöntem/Yaklaşım
SSA	: Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım, Simplified Standart Approach
SYR	: Sermaye Yeterliliği Rasyosu

TABLO LİSTESİ**Sayfa No**

Tablo 1: Basel I'e Göre Yapılan Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanmasında Kullanılan Risk Ağırlıkları – 1	6
Tablo 2: Basel I'e Göre Yapılan Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanmasında Kullanılan Risk Ağırlıkları - 2	6
Tablo 3 : Basel II Standartları ile Basel I Standartlarının Farkları	9
Tablo 4: Basel I –II Örnek Risk Ağırlıkları Tablosu	11
Tablo 5 : Basel I ve Basel II'nin Finans Sistemine Etkileri	13
Tablo 6 : Ülke sayısı Bazında Basel II'nin Uygulanması – 1	17
Tablo 7 : Ülke sayısı Bazında Basel II'nin Uygulanması – 2	17
Tablo 8 : Ülkelerin Basel II'yi Uygulamaya Yönelik Tarihsel Planları	18
Tablo 9:Kredi Riski Ölçümünde Standart Yaklaşımın Kullanılması*	19
Tablo 10 : Kredi Riski Ölçümünde Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması	20
Tablo 11 :Kredi Riski Ölçümünde İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması*	21
Tablo 12 :Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Yaklaşımların Karşılaştırılması	21
Tablo 13 :IIB'nin 30 Haziran 2009 Tarihli Anketine Göre Ülkelerin Basel II'yi Uygulama Durumları	23
Tablo 14 : IIB'nin 30 Haziran 2010 Tarihli Anketine Göre Ülkelerin Basel II'yi Uygulama Durumları	24
Tablo 15 : Basel-II Sermaye Uzlaşısı'nın Yapısal Blokları.....	25
Tablo 16 : Basel II - Risk Ölçüm Yöntemleri	27
Tablo 17 : Yapısal Blokların Genel Hatları	31
Tablo 18 : Basel II Uzlaşısına Göre Kredi Riski Ölçüm Yöntemleri	32
Tablo 19 : Gayrinakdi krediler ve taahhütlerin KDO'ları.....	36
Tablo 20 : Türev İşlemlerin Katsayı (Add – on) Oranları	37
Tablo 21 : Merkezi Yönetimler veya Merkez Bankaları'ndan Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları	41
Tablo 22 : Bölgesel ve Yerel Yönetimler'den Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları.....	42
Tablo 23 : İdari Birimler ve Ticari Olmayan Girişimler' den Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları	42
Tablo 24 : Çok Taraflı Kalkınma Bankaları'ndan Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları.....	44
Tablo 25 : Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları... ..	46
Tablo 26 : Kısa Vadeli Derecelendirmesi Bulunan Kısa Vadeli Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları	46
Tablo 27 : Perakende Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları	48
Tablo 28 : Kurumsal Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları	49
Tablo 29 : Gayrimenkul İpoteğiyle Teminatlandırılmış Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları.....	50
Tablo 30 : Tahsili Gecikmiş Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları.....	51
Tablo 31: BDDK Tarafından Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları	52
Tablo 32:1980 - 1990 Dönemi Bankacılık Sektörünün Gelişimi.....	62
Tablo 33 : 1990 - 2000 Dönemi Bankacılık Sektörünün Gelişimi.....	63
Tablo 34 : Banka ve Şube Sayısı	65
Tablo 35 : Bankalarda Bulunan Personel Sayısı	66

Sayfa No

Tablo 36 : Bankaların Sağlamış Olduğu İstihdam	66
Tablo 37: Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (Yüzde)	67
Tablo 38 : Banka Gruplarının Payları (Yüzde)	67
Tablo 39 : QIS-TR Sayısal Etki Çalışması Sonuçları	70
Tablo 40 : Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri	71
Tablo 41: QIS-TR2 Sayısal Etki Çalışması Sonuçları	72
Tablo 42 : QIS-TR3 Sayısal Etki Çalışması Sonuçları	73

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 1: Kredi Riski Ölçümünde Standart Yaklaşımın Kullanılması*.....	19
Grafik 2 : Kredi Riski Ölçümünde Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması*	20
Grafik 3 : Kredi Riski Ölçümünde İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması*	21
Grafik 4 : Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Yaklaşımların Karşılaştırılması*	22

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Basel I Standartlarına Göre Risk Ağırlıkları.....	5
Şekil 2 : Basel I'den Basel II'ye Geçerken Risk Tutarlarında Meydana Gelen Değişiklikler*	10
Şekil 3 : Basel II'nin Çalışma Düzeniği.....	12

TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BASEL II KAPSAMINDA RİSK AĞIRLIKLARININ VE SERMAYE YETERLİLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

ÖZET

Basel kavramı Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS-Bank for International Settlements) tarafından ilk ortaya atıldığında uygulanma konusunda ülkeler açısından tedirginlik yaratmış olsa da, aradan zaman geçtikçe uygulandığı ülke sayısı gittikçe artmıştır. Basel'in tarihi çok eski olmamasına rağmen zamanla yaşanan krizlerin ve finansal iktidarsızlıkların ülkelerin sermaye yeterliliği sorununu tekrar gündeme getirmesi Basel standartlarının güncellenmesi gereğini ortaya koymuştur. Basel I ile yola çıkan komite Basel II ve Basel III standartları ile yollarına devam etmişlerdir. Basel I günümüzde artık pek uygulanmamaktadır. Basel III kavramı ile ilgili dünyada çalışmalar yapılmakla beraber henüz uygulanabilirliği yaygınlaşmamıştır. Dünyada şuanda Basel II standartları uygulanmakla beraber en çok tercih edilen uygulama yöntemi Standart Yaklaşım'dır.

Türkiye'de ilk olarak 2008 yılında uygulanması planlanan Basel II Standartları belli aksaklıklar ve teknik yetersizliklerden dolayı ertelenmek durumunda kalmıştır. Ancak Basel II standartları henüz uygulanmazken de BDDK tarafından piyasa araştırmaları ve anket çalışmaları yapılmış, standartların uygulanabilmesi için gerekli zemin hazırlanmıştır. Türkiye Bankacılık Sistemi'nde aktif büyüklüğü en çok olan belli bankalarda uygulama başlatılmış olup daha sonra bankacılık piyasasının tamamı Basel II standartlarını uygulamaya başlamıştır.

Bu çalışma Basel II standartlarının Türkiye'de uygulanmasının tarihsel sürecini, standartların uygulanması için BDDK tarafından yapılmış ve yapılmaya devam edilen çalışmaları inceleyerek, risk yönetimi kavramına yabancı olan Türk bankalarının Basel standartlarını uygulama konusundaki durumlarını araştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Basel I, Basel II, Sermaye Yeterlilik Rasyosu, Türkiye, BDDK

IDENTIFYING CAPITAL ADEQUACY AND RISK WEIGHTS WITHIN BASEL II STANDARDS IN TURKEY BANKING SECTOR

SUMMARY

The first time that Bank for International Settlements (BIS) came up with an idea of Basel criteria, many of countries had perturbation on application technique. Despite the perturbation; the number of countries, that have been applying Basel criteria has increased by time. However history of Basel critics do not have long history, unexpectedly encountered Financial crisis and nonabilities made countries to update Basel critics by bringing into question for capital liquidity ratio. Basel committee has began with Basel I critics then Basel II and Basel III have been followed. Nowadays, Basel I critics are substituted commonly for Basel II critics that are accepted by most of the worldwide countries. Notwithstanding studies on Basel III standards are in progress, it has not become widespread. Basel II standards are the most popular one with the technique Standard Approach.

In 2008, Turkey had intended to apply Basel II standards. But this decision had to be postponed because of specific faults and technical difficulties. While Basel II standards were not applicable, Banking regulatory supervisor association (BRSA) had lead up for appliance of Basel II standards by arranging market researches and questionnaires. In the beginning ,Basel II standars had started to be applied on some banks whose size of asset in considered as big ,then all of the banks has started to apply the standarts.

In this paper; It is aimed to analyse past, present and planned progresses and procedures for the appliance history of Basel II standards in Turkey ,in order to explain how Turkish banks apply Basel II standards.

Keywords: Basel I, Basel II, Capital Adequacy Ratio, Turkey, BRSA

1. GİRİŞ

Dünyanın küreselleşmesi ile birlikte bankacılık sistemi de küreselleşmeye başlamış, ülkelerin finansal piyasalarındaki sınırlar da ortadan kalkmaya başlamıştır. Sınırların ortadan kalkması ile birlikte finansal piyasalar gelişmeye ve derinleşmeye başlamışlar, uluslararası kredi hareketliliği ivme kazanmaya başlamıştır. Bu durum ülke ekonomilerine oldukça katkıda bulunmuş olsa da beraberinde negatif etkilerini de getirmiştir. Finansal piyasalardaki hareketliliğin ve değişimin negatif etkilerinin başında bir ülkede ortaya çıkan krizin diğer ülkelere kolayca sıçramasına ve yayılmasına sebep oluşu gelmektedir. 1980li yıllardan itibaren dünya finansal sisteminde ortaya çıkan krizler de ülkeler arasında sıçrama yapmış ve yaygınlaşmıştır.

Ülkelerin krizleri çok şiddetli yaşamalarının temelinde risk kavramının olmayışı yatmaktadır. 1980'lerden önce risk, risk yönetimi kültürü bankalarda yok denecek kadar azdı. Bankaların mevcut krizin maliyetini hesaplayamamaları, doğabilecek potansiyel riskleri ölçemediklerinden dolayı bunlara karşı önlem alamamaları, sermaye yeterliliği sorunu yaşamalarına ve krizleri şiddetli yaşamalarına sebep olmuştur. Tüm bunların sonucunda, bankaların yaşanabilecek krizlere karşı hazırlıklı olmaları, kriz esnasında ve sonrasında ihtiyaç olunacak asgari sermayeyi bulundurmaları için Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS-Bank for International Settlements) 1988 yılında Basel I standartlarını, Basel I standartlarının zamanla risk ölçümü konusunda yetersiz kalması ile birlikte 2004 yılında da Basel II standartlarını ortaya koymuştur. Basel standartlarının amacı, bankaların asgari sermaye yeterliliği oranını hesaplayarak etkili ve yeterli bir risk yönetimi operasyonu sağlamaktır.

Tüm bu açıklananlar doğrultusunda bu çalışmanın amacı, Basel I ve Basel II ile ilgili genel bilgi vermek, Türkiye'nin ve diğer ülkelerin Basel kavramına bakış açısını anlatarak bu alanda yapılan çalışmaları göstermek ve Türk bankacılık sisteminde güncel olarak kullanılan Basel II standart yaklaşımına göre kredi riskinin

hesaplamasını inceleyerek Basel II'nin Türk Bankacılık sektörü üzerine etkilerini değerlendirmektedir.

Çalışmanın ilk kısmında Basel I'e yönelik yapılan eleştiriler, Basel II'nin tarihsel süreci, Basel II'nin getirdikleri, Basel I ve Basel II'nin farkları açıklanmıştır. Basel II'nin üç bloğu anlatılmış, BASEL I ve Basel II'nin finansal sistemler üzerine etkileri incelenmiştir. Ayrıca dünya genelinde Basel standartlarının ortaya çıkışı itibari ile yapılan araştırmalarda en çok güvenilen iki kuruma ait anketlerden bahsedilmiş, anketlerin sonuçlarından yola çıkılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci kısmında Standart Yönteme göre kredi riski hesaplaması için risk ağırlığı, risk sınıfı gibi gerekli parametler açıklanmış, hesaplamanın nasıl yapılacağı, asgari sermaye yeterlilik oranının ne olması gerektiği incelenmiştir.

Çalışmanın son kısmında ise Türkiye Bankacılık Sektörü'nün tarihsel gelişimi incelenmiş, Osmanlı döneminden bugüne hangi aşamalardan geçtiği araştırılmıştır. Akabinde Basel II standartlarının Türkiye'de uygulanabilirliğini ölçmek adına BDDK tarafından yapılan araştırmalar incelenmiş, Basel II standartlarının Türk bankacılık sistemi üzerine etkilerinden bahsedilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BASEL II, KREDİ RİSKİ VE SERMAYE YETERLİLİĞİ HESAPLAMALARININ TEORİK ÇERÇEVESİ

2. BASEL I ve BASEL II

2.1 Basel I' e Yapılan Eleştiriler

Bankalar arası sermaye uzlaşısı sağlamak için oluşturulan Basel standartlarının ilki “The Bank for International Settlements” (Uluslararası Ödemeler Bankası) tarafından 1988 yılında yayınlanmıştır¹.1970'li yılların sonunda sabit kur sistemi bankalar tarafından uygulamadan kaldırılmış ve 1974'lü yıllarda patlak veren Petrol krizi ile birlikte uluslararası piyasalarda anormal ve büyük zararları olan krizler patlak vermiştir. Bu sorunlara ortak bir çözüm bulmak amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) üyesi olan ülkeler (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İspanya, İngiltere ve ABD) Basel komitesini oluşturmuştur². Uluslararası Ödemeler Bankası dünya genelindeki bankalar için önemli standartlar ortaya koymuştur. Bu uzlaşma uygulanabilirlik açısından kolay ve esnek olduğu için gelişmekte olan ülkeler de kolayca bu

¹ Deniz AYDIN., “Basel II’ye Uyum Sürecinde Kobiler’in Yükümlülükleri ve Derecelendirme Uygulaması”, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşleme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2010, s. 3.

² Belgin GÖKÇEN, “2001 – 2010 Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri”, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2012, s. 3.

standartlara uyum sağlamıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sektöründe yaygın bir uygulama alanı oluşturmuştur³.

1980li yıllarda faizlerin ortaya çıkışı, döviz kurlarında meydana gelen değişiklikler gibi faktörlerin yanı sıra finansal piyasalarda ortaya çıkan dalgalanmalar bankaları yeni finansal düzene uyum sağlamak durumunda bırakmış, yeni işlemler yapmaya, piyasaya yeni ürünler çıkarmaya zorlamış, tüm bunların sonucunda Basel I standartlarının yetersiz olduğu ortaya çıkmaya başlamıştır.⁴ Finansal piyasalarda söz konusu olan değişikliklere uyum sağlamak adına bankaların reel sektöre yönelik sunduğu ürünlerin çeşitlenmesiyle birlikte bankaların bilançolarında değişiklikler söz konusu olmaya başlamış, bankalar reel sektöre verdikleri hizmetlerin bir kısmını asıl bilançolarına yansıtılmaya başlamışlardır⁵.

Diğer yandan iflas etmek üzere olan bir firmayla en yüksek kredi notuna sahip bir firmayı aynı risk düzeyinde değerlendiren ve aynı sermaye gereksinimini öngören Basel I Uzlaşısı ölçümde yetersiz kalmıştır⁶.

Basel I'in dezavantajları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır⁷:

- Gelişmiş bankalar için çok basit olması
- Sermayenin bir bankanın riskinin tamamını yansıtması
- Yeni gelişmelere kapalı olması
- Sadece kredi ve pazar risklerini içermesi
- Teminatların limitli belirlenmesi
- Sadece nicel bilgiler içermesi

³ Seda ŞENYÜZ, "Basel Kriterleri Çerçevesinde Türkiye'de Bankacılık Alanındaki Yapısal Regülasyonların Değerlendirilmesi", (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2010, s.46.

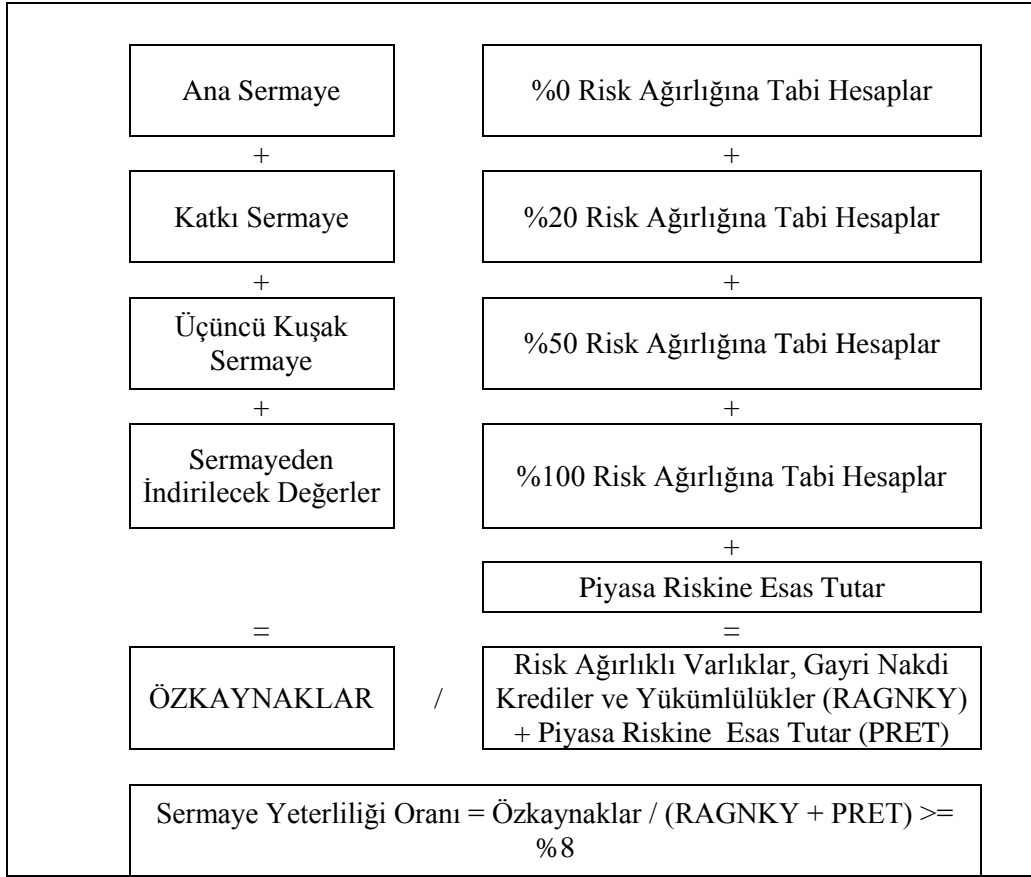
⁴ Mustafa ATİKER, "Basel - I ve Basel - II" Bilgi Raporu, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi, Konya, 2005, S. 41, s. 8.

⁵ A.g.e.

⁶ Şenyüz, s. 64.

⁷ Ozan Cangürel, **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**, 1. b., İstanbul: Tor Ofset, 2011, s. 20.

Şekil 1: Basel I Standartlarına Göre Risk Ağırlıkları

Kaynak: M. Ayhan ALTINTAŞ, **Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel-I ve Basel-II Düzenleme Çerçevesinde**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006, s. 63.

Şekil 1'i özetlemek gerekirse, Basel I'e göre Asgari Sermaye Yeterliliği Oranı Hesaplaması Formülü aşağıdaki gibidir⁸;

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \%8$$

Basel I'e göre Asgari Sermaye Yeterliliği Oranı Hesaplaması yapılırken kullanılan kredi riski tutarında söz konusu olan risk ağırlıkları 0, 20, 50 ve 100'dir. Her bir risk ağırlığının sınırları belirlenmiş olup, bankalar alacaklarını bu dört sınıftan birine yerleştirmekle ve hesaplamayı bu şekilde yapmakla yükümlüdürler.

⁸ Aydın, A.g.e, s.31.

Tablo 1: Basel I'e Göre Yapılan Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanmasında Kullanılan Risk Ağırlıkları – 1

Risk Ağırlığı	Varlıklar
%0	OECD üyesi ülke Hazine Merkez Bankalarına açılan krediler
%10	OECD üyesi ülke kamu kuruluşlarına açılan krediler
%20	Çok taraflı Kalkınma Bankaları ve OECD üyesi ülkelerin bankalarına açılan krediler
%50	Konut ipoteği karşılığı açılan krediler
%100	OECD üyesi olmayan ülkelere ve bankalarına açılan krediler ise özel sektör kuruluşlarına açılan krediler

Kaynak: BIS, 1998, s.17-18.

Tablo 1'den görüldüğü üzere Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)'nin 1998 yılında yayınlamış olduğu risk ağırlıkları 0,10,20,50 ve 100 iken ilerleyen yıllarda Basel I'in uygulanmasının yaygınlaşması ve Basel II'nin yavaş yavaş oluşturulması ile beraber %10 olan risk ağırlığı kaldırılmış, ve tablo değiştirilmiştir. Basel I risk ağırlıkları tablosunun güncel hali Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: Basel I'e Göre Yapılan Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanmasında Kullanılan Risk Ağırlıkları - 2

Risk Ağırlıkları (%)	Aktif Türü
0	<ul style="list-style-type: none">• Kasadaki nakit ve altın• Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Ülkelerin hükümet ve merkez bankalarından alacaklar• Nakit altın veya OECD hükümet veya merkez bankalarının kefaleti veya bunlarca ihraç edilen menkul kıymetler teminata alınmak suretiyle kullanılan krediler
20	<ul style="list-style-type: none">• OECD ülkelerinde kurulu bankalarından alacaklar• OECD ülkelerinde kurulu bankaların kefaletiyle veya bunlarca ihraç edilen menkul kıymetler teminata alınmak suretiyle kullanılan krediler
50	<ul style="list-style-type: none">• Gayrimenkul ipoteği karşılığı kullanılan konut kredileri
100	<ul style="list-style-type: none">• Diğer nakdi kredi ve alacaklar, gayrimenkul ve iştirak yatırımları

Kaynak: Belgin GÖKÇEN, "2001 – 2010 Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri", (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2012, s. 5.

2.2 Basel II Nedir?

Basel 1975’li yıllarda çalışmaya başlayan bir komitedir. Komitenin amacı bankacılık sektörünün daha güvenli ve sistemli bir şekilde çalışmasına yardımcı olmaktır. 1988’de ortaya konan standartlar kolaylıkla bir çok banka tarafından uygulanmıştır. Ancak yukarıda bahsettiğimiz, Basel I uzlaşısına getirilen eleştiriler ve gelişen bankacılık sektöründeki eksiklikler yeni bir uzlaşma ihtiyacı doğurmuştur. Bu yeni yapılandırmanın gerekliliği finansal krizler, risk yapılandırmaları ve pazardaki yapısal değişimler ile de desteklenmiştir⁹.

Bankaların ulusal olmaktan çıkıp uluslararası çalışmaya başlamasıyla beraber ülkeler arasında bir entegrasyon süreci başlamıştır. Bankalar arasında oluşan küreselleşme hareketleri, beraberinde yeni finansal kriz tehditlerini de getirmiştir. Bu süreçte oluşan Güneydoğu Asya krizi gibi süreçler yeni bir uzlaşma ihtiyacı fikrini pekiştirmiş ve bu konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır¹⁰.

Basel II çalışmalarının başlangıç yılı 1999 kabul edilmektedir. Hem Basel I uzlaşısının eksikliklerini gidermek hem de risk hesaplamalarının gelişmiş bankacılık sistemlerine uyarlanması amacıyla toplanan komite uzlaşma üzerinde çalışmıştır. İlk uzlaşma metni (Consultative Paper 1) taslak olarak 1999 yılında yayınlanmıştır. 2001 yılında ikinci taslak olan “Consultative Paper 2” ve 2003 yılında ise üçüncü ve son taslak olan “Consultative Paper 3” yayınlanmıştır. Bu taslaklar bankalardan, ilgili yerlerden ve akademik çevrelerden gelen eleştiriler ve yorumlar ile birlikte düzenlenerek son uzlaşma metni ortaya konmuştur. Bu metin 2004 yılında yayınlanmış ardından alım satım uygulamaları ile ilgili konular üzerinde güncellenerek yeni ve daha kapsamlı olan uzlaşma, 2006 yılında yayınlanmıştır¹¹.

Basel II Standartlarının amaçladıkları aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir¹²;

- Bankaların risk değerlendirmelerini kendilerinin yapması
- Daha hassas risk ölçümü

⁹ Cangürel, A.g.e., s. 27.

¹⁰ Münür Yayla ve Yasemin Türker Kaya, Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, İstanbul, 2005, s.2.

¹¹ Tuğba TELLİOĞLU, “Finansal Piyasalarda Düzenleme: Uluslararası Bankacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Türk Bankacılık Sistemi”, (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2011, s. 34.

¹² Şenyüz, A.g.e, s.59.

- Finansal sistemlerde sağlamlık
- Kredi ve operasyonel riskler için kapsamlı bir sistematik oluşturulması
- Banka denetimlerinin ayrıntılı yapılması
- Rekabet eşitliğinin sağlanması
- Pazar şeffaflığının oluşturulması
- Riske maruz kalma durumunda buna daha duyarlı olma ve daha iyi sermaye düzenleme

Ülkelerin Basel II'ye geçmek için sağlamaları gereken ön şartlar aşağıdaki gibidir;

- Gelişmekte olan ülkeler G10+ ülkerinin finansal olarak gerisinde oldukları için Basel II ye geçişte daha fazla ön koşul yerine getirmeleri gerekmektedir. Denetleme yapılarının oluşturulması, denetleme yapılarının özgür ve birbirinden bağımsız olması, uluslararası finansal ölçütlere uyum sağlaması, finansal tabloların şeffaf olması ve bunların kamuya arzı, bu tip ülkelerden beklenen koşullardandır¹³.
- Basel II standartları her banka için uygun olmayabilir ve tüm bankalar bu gereklilikleri yerine getiremeyebilirler. Bu yüzden Basel II standartları bazı bankalar için devam etmiştir. Ancak daha büyük bir sisteme ve karmaşık yapıya sahip olan bankalar bu yeni uzlaşmayı uygulamak zorundadırlar¹⁴.
- Basel II standartlarına uyum için belirlenecek bankalar, bankanın büyüklüğü, yönetim kapasiteleri, uluslararası pazardaki etkileşimi , gerçekleştirdiği faaliyetler, operasyonlarının büyüklüğü ve karmaşıklığı gibi ölçütlerle belirlenmiştir¹⁵.

¹³ Yayla ve Kaya, A.g.e., s.34.

¹⁴ Aydın, A.g.e., s.21.

¹⁵ Yayla ve Kaya, A.g.e., s.34

2.3 Basel II'nin Basel I' den Farkları

Basel I'den farklı olarak Basel II'de bankaların sermaye yeterliliklerinin kendileri tarafından ölçülmesi istenmiştir. Ayrıca yapılacak denetlemelerin hem bağımsız bir kuruluş tarafından hem de bankanın kendisi tarafından yapılması belirtilmiştir. Kredi riski ölçümü Basel II de kredi alanların derecelendirmelerine bağlanmıştır. Basel II'deki sermaye yükümlülüğünün OECD üyesi olup olmamasına göre belirlenmesi şartı kaldırılmıştır. Basel II'de kredi ve piyasa riskine ek olarak operasyonel riskler de eklenmiştir¹⁶.

Tablo 3 : Basel II Standartları ile Basel I Standartlarının Farkları*

BASEL I STANDARTLARI	BASEL II STANDARTLARI
SYR hesaplanmasında sadece kredi ve piyasa risklerinin dikkate alınması	Kredi riskinin daha kapsamlı ele alınması yanında operasyonel riskin de dikkate alınması. SYR'nin riske daha duyarlı hale getirilmesi
Kredi riskine ilişkin ağırlıkların belirlenmesinde OECD üyesi olan ve OECD üyesi olmayan ülke ayrımı	Kredi riskinin standart yöntem ile ölçülmesinde kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği risk derecelerinin kullanılması
Tek bir risk ölçüm yönteminin kullanılması	Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esneklik yanında bankaların içsel risk ölçüm yöntemlerinin kullanılmasının özendirilmesi
Denetim otoritesince tüm finansal kuruluşlara aynı yaklaşım	Risk yönetiminin önemine ve risk kültürünün banka genelinde yaygınlaşmasına yapılan vurgu
Sadece asgari SYR'ye yapılan vurgu	Üçlü yapı, SYR yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplininin gerekliliğine yapılan vurgu ve ilgili düzenlemeler

Kaynak: BIS 1998, BIS 2004

*Yazar tarafından kaynak olarak belirtilen iki rapordan derlenerek hazırlanmıştır.

¹⁶ Tellioglu, A.g.e., s. 35

Şekil 2 : Basel I'den Basel II'ye Geçerken Risk Tutarlarında Meydana Gelen Değişiklikler*

Toplam Özkaynak	
Kredi Riskine Esas Tutar + Piyasa Riskine Esas Tutar + Operasyonel Riske Esas Tutar	>= %8
Kredi Riskine Esas Tutar	Basel I'e Göre Büyük Değişiklik
Piyasa Riskine Esas Tutar	Basel I'e Göre Az Değişiklik
Operasyonel Riske Esas Tutar	Yeni Eklendi

Kaynak: BIS, Haziran 2004

*Yazar tarafından kaynak olarak belirtilen iki rapordan derlenerek hazırlanmıştır.

Şekil 2 incelendiğinde, en büyük değişiklik kredi riskinde yaşanmıştır. Kredi riskinin hacmi piyasa riski ve operasyonel riskin toplam hacminden çok daha fazla olduğundan bu durum yadırganmamalıdır.

Basel I ve Basel II Standartlarının risk ağırlıkları hususunda farkları konusunda Risk Yöneticileri Derneği'nin hazırlamış olduğu tablo aşağıdaki gibidir. Görüldüğü üzere örnek alınan ülkelerin risk ağırlıkları oldukça fazla değişim göstermiştir. Örneğin her dört ülkeden de 100 TL lik alacağı olan bir bankanın Basel I standartlarına göre toplam Risk Ağırlıklı Varlık (RAV) tutarı $(100*0+100*0+100*1+100*1=200)$ 200 TL iken Basel II standartlarına göre $(100*0+100*0+100*0,5+100*0,5=100)$ 100 TL'dir. Sonuç olarak risk ağırlıklarının Basel I'den Basel II'ye detaylandırılması ile birlikte daha hassas bir RAV hesaplaması söz konusu olmuştur.

Tablo 4: Basel I –II Örnek Risk Ağırlıkları Tablosu

Ülke	Basel I	Basel I Risk Ağırlığı	Derece	Basel II Risk Ağırlığı
Avustralya	OECD	%0	1 (AAA)	%0
Türkiye	OECD	%0	3 (BBB-)	%50
Rusya	-	%100	3 (BBB)	%50
Singapur	-	%100	1 (AAA)	%0

Kaynak: Risk Yöneticileri Derneği, "Basel II ve III Nedir?", "Basel II ve Türk Eximbank Semineri", İstanbul, 2013, s. 16.

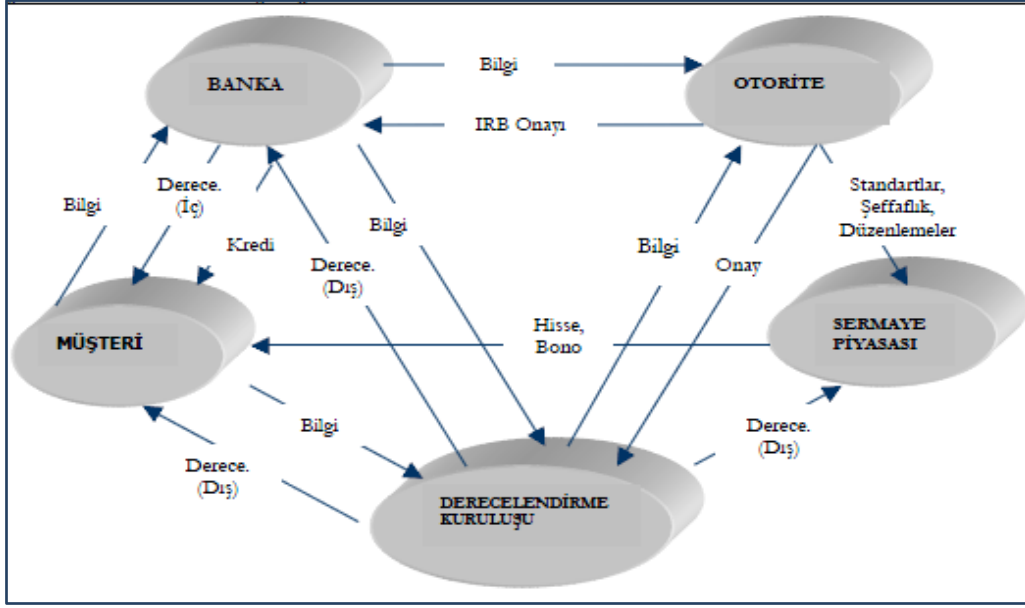
2.4 Basel I ve Basel II'nin Finans Sistemine Etkileri

1988 yılında Basel I uzlaşısı ile başlayan, operasyonel olarak ve piyasa koşulları çerçevesinde genişleyerek Basel II uzlaşması olarak ortaya çıkan Basel düzenlemeleri gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede beklenenin üzerinde rağbet görmüştür. Dünya ekonomisinde büyük payı olan bankacılık sektörü Basel kriterleri ile birlikte asgari sermaye yeterliliği ve risk ölçümü kavramları üzerine daha çok yoğunlaşmıştır. Bankacılık sektörünün Basel standartlarından etkilenmesi ile birlikte bu sektörle ilişkisi olan mevduat sahipleri, sermaye piyasaları, bankaların kredi ve diğer müşterileri, düzenleyici otoriteler ve derecelendirme kuruluşlarının da bu standartlardan etkilenmeleri söz konusu olmuştur¹⁷.

Şekil 3'te Basel II'nin bankalar ve ilgili kuruluşlar arasında çalışma düzeneği verilmiştir.

¹⁷ Yayla ve Kaya, A.g.e., s.13.

Şekil 3 : Basel II'nin Çalışma Düzenneği

Kaynak: KPMG, Basel II: A Worldwide Challenge for the Banking Business, İsveç, 2004, s. 9.

Şekil 3 incelendiğinde görülmektedir ki ulusal düzenleyici otorite bankalardan topladığı veriler ile bankaları direk denetim altına almakla beraber, bankaların müşterilerine kredi derecesi veren dışsal derecelendirme kuruluşlarına faaliyet izni vererek ve denetleyerek bankaları dolaylı olarak denetlemektedir. Diğer bir yandan ulusal düzenleyici otorite bankaların içsel derecelendirme yaklaşımını kullanmak istemeleri durumunda ilgili bankanın içsel derecelendirme için uygun olup olmadığına da karar vermektedir. Şekle bakıldığında Basel düzenlemeleri açısından tek eksik, ulusal otorite dışında bankaları denetleyen bağımsız denetim kuruluşları olduğu görülmektedir. Deloitte, KPMG gibi bağımsız denetim kuruluşları bankaları denetler ve ulusal otoriteye bilgi aktarımında bulunurlar.

Basel I ve Basel II nin finansal sistemde yer alan kuruluşları ve müşterileri nasıl etkilediği, standartların uygulanabilirliğinin artırılması için yapılması gerekenler ve standartların uygulanması esnasında karşılaşılabilecek riskler tablo 5'te verildiği gibidir;

Tablo 5 : Basel I ve Basel II'nin Finans Sistemine Etkileri

Finansal Birim	Mevcut Durum (Basel-I)	Basel II Etkileri	Çaba Harcanması Gereken Hususlar
Bankalar	-Düzenlemelerde “herkese tek beden elbise” yaklaşımı	-Yasal sermayeyi ekonomik risklerle ilişkilendirecek risk yönetim tekniklerinin uygulanması -Kredi ve operasyonel risk yaklaşımlarının belirlenmesi -Yeni tipteki verinin toplanması, saklanması ve analiz edilmesine ihtiyaç duyulması	-Yeni düzenlemelerin yorumlanması ve iş alanları üzerine etkilerinin anlaşılması -Risk kültürünün gelişmesine çalışılması -Otoriteler, derecelendirme kuruluşları ve müşterilerin yeni beklentilerine karşılık verilmesi -Yeni müşteri/ürün hedeflemesi yapılmasına veya vazgeçilmesine karar verilmesi -“Fazla sermaye” ile ne yapılacağı belirlenmesi
Düzenleyici Otorite(ler)	-Farklı finansal kuruluşlar için farklı otoritelerin bulunduğu bir ortamda faaliyet gösterilmekte -Banka sorunlarının erken görülebilmesi için daha iyi bilgiye gereksinim duyulmakta (kriz/banka iflaslarına yanıt verebilmek için)	-Yeni açıklama standartlarıyla daha fazla ve zamanında bilgiye erişim imkanı -Motive edici hususlarda ve yanlış uygulama yapanları cezalandırmada güç kazanılması ve bu yolla finansal istikrara ve şeffaflığa daha fazla katkıda bulunulması	-Finansal kuruluşlardaki benzer pozisyonlardaki kişilere göre daha az ücret alacak iyi eğitilmiş ve nitelikli personele ihtiyaç duyulması -Riskler arasındaki bağları yansıtan düzenlemelerin yapılması -Bankaların, stres testi ve senaryo analizi yaparak değerlendirmede bulunmaları konusunda cesaretlendirilmesi
Derecelendirme Kuruluşları	-S&P, Moody’s ve Fitch gibi uluslararası derecelendirme şirketlerin (Avrupa) hakim olduğu oligopolistik bir piyasa ortamına	-Para ve sermaye piyasası oyuncularının derecelendirme taleplerini karşılamak için büyüme olanağı -Daha küçük ve çok sayıda yeni oyuncularla rekabet imkanı	-Ün kazanmaya çalışılması (ulusal kuruluşlar) -Düzenleyici otoritenin onayının alınması -Derecelendirme kalitesinin yüksek tutulması -Aracılık işlevinden faydalanılması

	diğerleri girmekte güçlük çekmektedir	-Derecelendirme bileşenlerinin daha şeffaf olması taleplerine yanıt verilmesi	
Sermaye Piyasası	-Kredi türevleri dahil olmak üzere, menkul kıymetleştirme yönünde bir eğilim mevcuttur	-Menkul kıymetleştirme ve türev piyasalarında büyüme -Borçlanma piyasasının büyümesi	-Düşük kaliteli şirketlerin sermaye piyasası yerine bankalara yönelmesiyle, müşteri tabanının azalması -Yatırımcı güveninin artırılması, düzenleyici ortamın geliştirilmesiyle dalgalanmanın azaltılması
Basel II'nin Alanı Dışındaki Finansal Birimler (banka-dışı, banka benzeri, kredi kartı şirketleri, tüketici finansman şirketleri)	-Basel rejimi ile kıyaslanabilir bir düzenleme çerçevesi tarafından kapsanmamaktadır	-Aynı piyasalarda faaliyet gösterilmesine rağmen Basel'e uyan kuruluşlardan farklı düzenleme ortamında çalışılması -Basel kuruluşlarının açıkladığı finansal açıklamaların aynısını yapma zorunluluğu olmaması -Basel-II'ye uyumun ne kadar stratejik olduğuna karar verilmesi -Rakiplere göre benzer ürünlerin daha ucuza sunulabilmesi	-Yeni düzenlemelerin yorumlanması, iş alanları ve risk yönetimi üzerine etkilerinin anlaşılması -Basel-II'nin en iyi standart olarak ortaya çıkmasıyla kalitenin ispatlanması

Kaynak: Münür Yayla ve Yasemin Türker Kaya, Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, İstanbul, 2005, s.14.

Basel uygulamalarının öncelikli olarak G-10 üyesi ülkelerde gerçekleşmesi beklendiğinden tabloda verilen bilgilerin de öncelikli olarak gelişmiş ülkelerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde tabloda bulunan bilgilerin tamamıyla aynı olması beklenemez.

2.5 Ülkelerin Basel II'ye Geçiş Süreçleri ve Bu Konuda Yapılan Araştırmalar

Basel 2 uzlaşısının ortaya çıkması ile birlikte ülkelerin bu standartlara geçiş süreçleri başlamıştır. Ancak bu uzlaşının ülkelerin karakteristiklerine göre yeni planlamalar yapılması ve içerisinde belirtilen stratejik maddelere uyulması gerekliliği belirtmesi birçok ülkede çekinceler yaratmıştır.

Amerika dahil olmak üzere gelişmiş G-10 ülkelerinde dahi Basel standartlarının uygulanması konusunda fikir birliği olmaması bankalar arasında gerilim yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle farklı bölgelerde şubeleri, iştirakleri ya da bağlı ortaklıkları bulunan büyük bankalarda bölgeye göre farklı uygulamaların ve kuralların olmasından dolayı yaşanabilecek haksız rekabet tedirginlik yaratmıştır¹⁸.

Gelişmiş ülkelerin dahi Basel standartların uygulanmasında çelişkiler yaşaması ve fikir birliğine varamaması G-10 üyesi olmayan, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde Basel standartlarının tam anlamıyla uygulanması konusunda baskı yapılmasını anlamsız kılmıştır. Ancak buna rağmen gelişmekte olan ülkelerin birçoğu Basel II standartlarını uygulamayı istemekte ve bu konuda çalışmalar yapmaktadır¹⁹.

Birçok fikir ayrılığının ve çelişkilerin yaşandığı Basel II uzlaşısının hangi ülkelerde uygulandığı ya da yakın gelecekte uygulanabileceği konusunda birçok şirket tarafından belli aralıklarla anketler yapılmaktadır. Yapılan anketlerden üç büyük şirkete ait olanlarının sonuçları aşağıda verildiği gibidir;

2.5.1 Finansal İstikrar Enstitüsü (FSI, Financial Stability Institution) Anketleri

Finansal İstikrar Enstitüsü, Uluslararası Takas Bankası ve Basel komitesi tarafından 1999 yılında dünya çapında finansal sistem denetleyicilerine finansal sistemlerini düzenleme, geliştirme ve güçlendirmeye yönelik destek olması amacı ile kurulmuştur²⁰.

¹⁸ Ricardo GOTTSCHALK ve Stephany GRIFFITH-JONES, "Review of Basel II Implementation in Low-Income Countries", (Institute of Development Studies University of Sussex), 2006, s.6.

¹⁹ A.g.e.

²⁰ (Çevrimiçi) <http://www.bis.org/fsi/> (Erişim Tarihi: 20.01.2014)

FSI, Basel II ile ilgili belirli aralıklarda araştırmalar ve anketler yapmış ve sonuçlarını ulusal dzenleyiciler ve denetim otoriteleri ile paylaşmıştır. FSI, G-10 üyesi olmayan ölkeler üzerinde Basel II ile ilgili ilk araştırmasını 2004 yılında yapmış, 2006, 2008 ve 2010 yıllarında ilgili araştırmayı tekrarlamış, bilgileri güncellemiştir.

FSI tarafından Basel II uygulanması ile ilgili 2004²¹, 2006²² ve 2008²³ yıllarında yapılan anketler Afrika, Asya, Karayipler, Latin Amerika, Orta Doğu ve Avrupa'da bulunan Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) üyesi olmayan ölkelere gönderilmiştir. 2004 ve 2006 yıllarında yapılan anketler toplam 115 ölkeye gönderilmiş, 2004 yılında yapılan araştırmada 107 ölkeden cevap alınırken 2006 yılında 98 ölkeden cevap alınmıştır. 2008 yılında yapılan anket ise 130 ölkeye gönderilmiş, 101 ölkeden cevap alınmıştır. 2004 yılı ile 2006 yılı kıyaslandığında, 2006 yılında yapılan çalışmada daha az sayıda ölkeden cevap alınmasına rağmen 2004 yılına oranla daha fazla ölkeler Basel II kriterlerini kredi riski hesaplamalarına uygulayacağını bildirmiřtir²⁴. 2006 yılı ile 2008 yılı kıyaslandığında, 2006 yılında cevap alınan bazı ölkelerden 2008 yılında cevap alınmamasına rağmen 2008 yılında 2006 yılına oranla daha fazla ölkeler Basel II kriterlerini kredi riski hesaplamalarına uygulayacağını bildirmiřtir²⁵. Elde edilen bu sonuçlara göre, 2004 yılından 2008 yılına kadar Basel II kriterlerinin kredi riski hesaplamasında uygulanması ve bu yönde yapılan çalışmalar gelişme göstermiştir.

FSI tarafından 2004 yılında yapılmaya başlanan anketlerin en günceli olan 2010 yılında yapılan anket Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) üyeleri de dahil olmak üzere 173 ölkeye gönderilmiş, 133 ölkeden cevap alınmıřtır²⁶.

2004, 2006 ve 2008 yıllarında yapılan anketlere göre ölkelerin Basel II'yi uygulayıp uygulamayacakları Tablo 6'da verildiği gibidir.

²¹ BIS, 2004, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (20.01.2014), s.1.

²² BIS, 2006, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (20.01.2014), s.1.

²³ BIS, 2008, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (20.01.2014), s.2.

²⁴ BIS, 2006, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (20.01.2014), s.1.

²⁵ BIS, 2008, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (20.01.2014), s.2.

²⁶ BIS, 2010, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (20.01.2014), s.6.

Tablo 6 : Ülke sayısı Bazında Basel II'nin Uygulanması – 1*

	Cevap Sayısı			Basel II'yi Uygulamayı Düşünen Ülkeler		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
Asya	18	16	18	15	16	17
Afrika	22	17	16	16	12	12
Latin Amerika	15	14	14	11	12	12
Karayipler	7	7	9	5	4	8
Orta Doğu	8	8	9	7	8	9
Avrupa	37	36	35	34	30	34
Toplam	107	98	101	88	82	92

Kaynak: BIS, 2004, s.3. BIS, 2006, s.4. BIS, 2008, s.3.

*Yazar tarafından kaynakta verilen tablolar birleştirilerek hazırlanmıştır.

Tablo 6'da bulunan Avrupa ülkelerine Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) üyesi olan ülkeler dahil edilmemiştir. Tablodan görüleceği üzere anketlerin gönderildiği ülkelere alınan cevap sayısı yıllara göre dalgalı değişiklik göstermiş, doğru orantılı olarak artmamış olsa da, Basel II'nin uygulanabilirliği yıllara göre doğru orantılı olarak artmıştır.

Tablo 7 : Ülke sayısı Bazında Basel II'nin Uygulanması – 2

	Cevap Sayısı		Basel II'yi Uygulamayı Düşünen Ülkeler	
	2008	2010	2008	2010
Asya	19	25	18	17
Afrika	16	20	12	15
Amerika	16	22	14	17
Karayipler	9	10	8	8
Orta Doğu	9	10	9	10
Avrupa	46	46	45	45
Toplam	115	133	106	112

Kaynak: BIS, 2010, s.10.

2010 yılında yapılmış olan ankette Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) üyesi ülkeler dahil edildiğinden 2008 yılında yapılan anket ile 2010 yılında yapılan karşılaştırmanın anlamlı olabilmesi adına 2008 yılında yapılan anket 27 adet Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) üyesi ülke dahil edilerek

yenilenmiştir²⁷. Basel II'nin uygulanabilirliğini anlamak üzere Tablo 7 incelendiğinde, 2008 yılında 106 ülke Basel II'yi uygularken ya da uygulamayı planlarken 2010 yılında bu sayı 112'ye yükselmiştir. FSI tarafından yapılan anketlerin sonuçları incelendiğinde, Basel II Standartlarının dünya çapında rağbet gördüğü, ve uygulanmasının gittikçe yaygınlaşacağı anlaşılmaktadır.

Tablo 8 : Ülkelerin Basel II'yi Uygulamaya Yönelik Tarihsel Planları

	2008	2009	2010	2011	2012	2013-15
Asya	7	9	12	13	14	17
Afrika	1	1	4	6	8	15
Amerika	2	2	5	5	9	17
Karayipler	0	1	1	1	1	8
Orta Doğu	4	4	7	7	8	10
Avrupa	29	32	35	38	38	45
Toplam	43	49	64	70	78	112

Kaynak: BIS, 2010, s.11.

Tablo 8'de Amerika başlığı, ABD, Latin Amerika ve Kanada'yı içermektedir. Tablo 8 yıllara göre birikimli ilerlemektedir. Örneğin, 2009 yılının toplam rakamına bakıldığında 2008 yılında Basel II'yi uygulamaya başlamış olan 43 ülkenin de bu rakama dahil edildiği görülmektedir. Yani 2009 yılında 43 ülke Basel II'yi uygulamakta, 6 ülke de Basel II'yi uygulamayı planlamaktadır. Ülkelerin yıllara göre Basel II'yi uygulamaya yönelik yaptıkları planlarda her geçen yıl ülke sayısında artış olduğu görülmektedir.

Tablo 6, 7 ve 8 incelendiğinde Basel II'nin ülkeler arasında gittikçe yaygınlaştığı ve uygulanabilirliğinin arttığı gözlemlenmektedir. Basel II'nin uygulanmasının artması ile birlikte nasıl uygulandığı, uygulanırken hangi yöntemin tercih edildiği veya edileceği sorusunun cevabı da 2006, 2008 ve 2010 yıllarında yapılan anketlerde araştırılmıştır.

Yapılan üç ankete göre 2013 – 2015 yılları aralığında Standart Yaklaşımı kullanmayı planlayan ülkelerin yıllar bazında karşılaştırmalı tablosu ve grafiği aşağıdaki gibidir.

²⁷ BIS, 2010, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, (Çevrimiçi) <http://www.bis.org/fsi/fsipapers04.pdf> (21.01.2014), s.8.

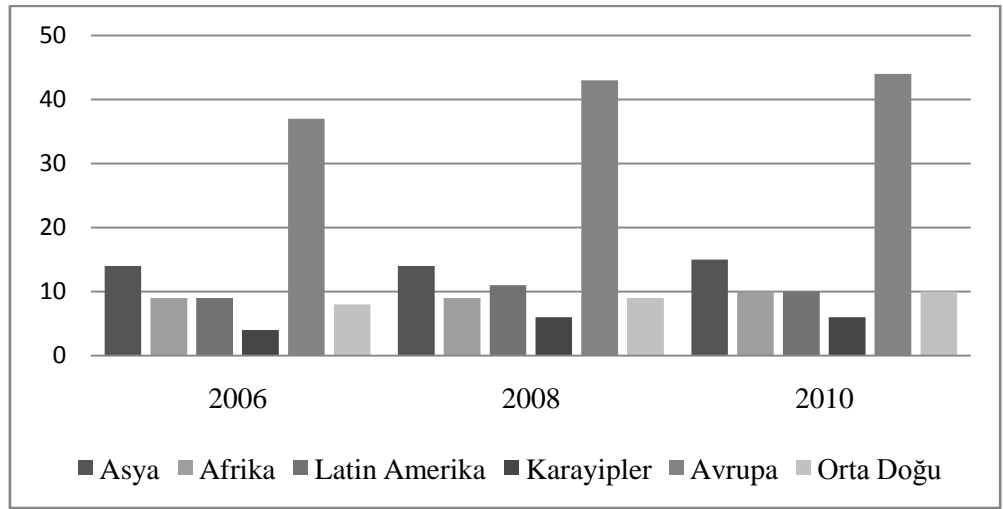
Tablo 9: Kredi Riski Ölçümünde Standart Yaklaşımın Kullanılması*

	2006	2008	2010
Asya	14	14	15
Afrika	9	9	10
Latin Amerika	9	11	10
Karayipler	4	6	6
Avrupa	37	43	44
Orta Doğu	8	9	10

Kaynak: BIS, 2008, 2010.

*Kaynak'ta verilen rapordaki bilgilerden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 1: Kredi Riski Ölçümünde Standart Yaklaşımın Kullanılması*

*Grafik yazar tarafından Tablo 9'daki veriler kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo ve tablodan yola çıkılarak hazırlanmış grafiğe bakıldığında Basel II'nin uygulanmasının artması ile birlikte yıllar içerisinde Basel II'yi uygulama yöntemi olarak Standart Yaklaşımın da uygulanması artış göstermiştir.

Yapılan üç ankete göre 2013 – 2015 yılları aralığında Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımını kullanmayı planlayan ülkelerin yıllar bazında karşılaştırmalı tablosu ve grafiği aşağıdaki gibidir.

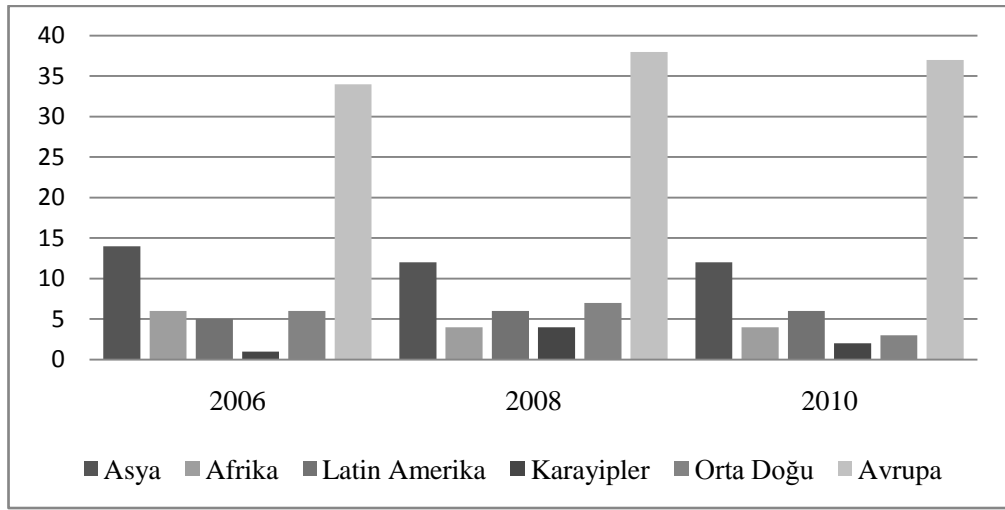
Tablo 10 : Kredi Riski Ölçümünde Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması

	2006	2008	2010
Asya	14	12	12
Afrika	6	4	4
Latin Amerika	5	6	6
Karayipler	1	4	2
Orta Doğu	6	7	3
Avrupa	34	38	37

Kaynak: BIS, 2008,

*Kaynak'ta verilen rapordaki bilgilerden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2 : Kredi Riski Ölçümünde Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması*

*Grafik yazar tarafından Tablo 10'daki veriler kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo ve tablodan yola çıkılarak hazırlanmış grafiğe bakıldığında Basel II'nin uygulanmasının artması ile birlikte yıllar içerisinde Basel II'yi uygulama yöntemi olarak Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımının uygulanmasında azalış gözlemlenmiştir.

Yapılan üç ankete göre 2013 – 2015 yılları aralığında İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımını kullanmayı planlayan ülkelerin yıllar bazında karşılaştırmalı tablosu ve grafiği aşağıdaki gibidir.

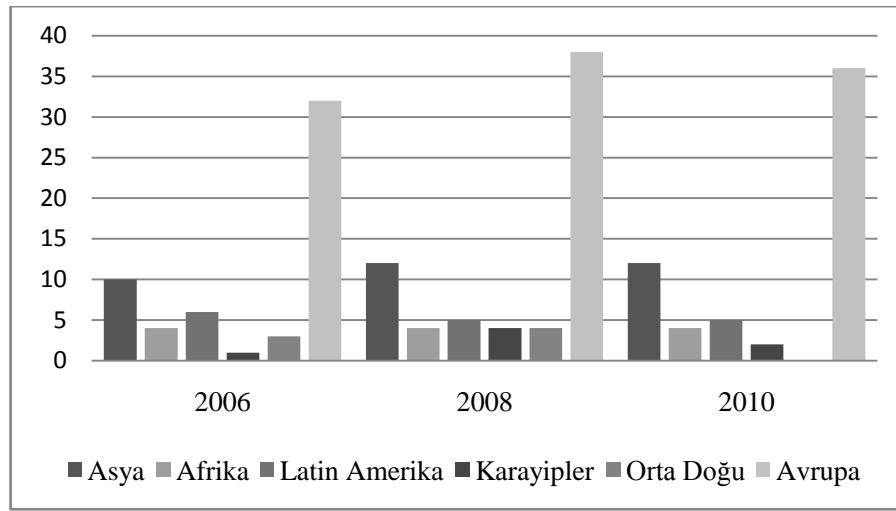
Tablo 11 : Kredi Riski Ölçümünde İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması*

	2006	2008	2010
Asya	10	12	12
Afrika	4	4	4
Latin Amerika	6	5	5
Karayipler	1	4	2
Orta Doğu	3	4	0
Avrupa	32	38	36

Kaynak: BIS, 2008, 2010.

*Kaynak'ta verilen rapordaki bilgilerden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur

Grafik 3 : Kredi Riski Ölçümünde İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımının Kullanılması*

*Grafik yazar tarafından Tablo 11'deki veriler kullanılarak oluşturulmuştur.

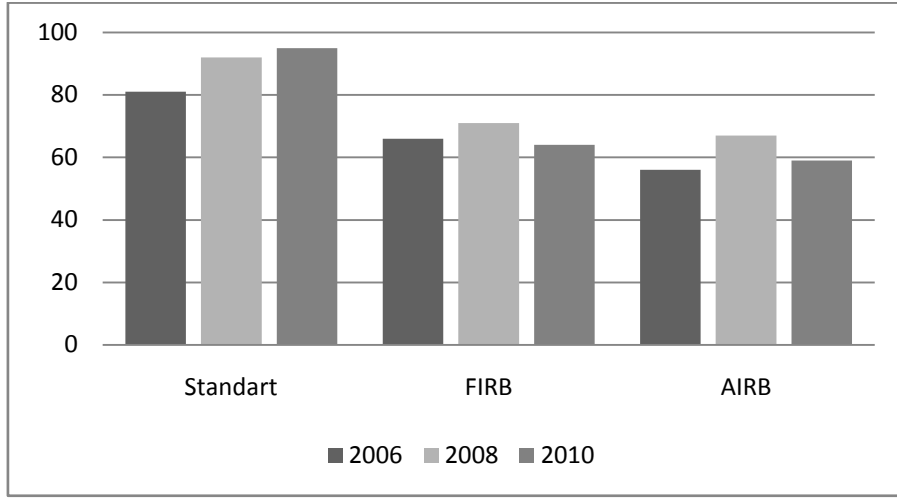
Tablo ve tablodan yola çıkılarak hazırlanmış grafiğe bakıldığında Basel II'nin uygulanmasının artması ile birlikte yıllar içerisinde Basel II'yi uygulama yöntemi olarak İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımının uygulanmasında azalış gözlemlenmiştir.

Tablo 12 : Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Yaklaşımların Karşılaştırılması*

	2006	2008	2010
Standart	81	92	95
FIRB	66	71	64
AIRB	56	67	59

*Tablo 9, 10 ve 11'deki veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 4 : Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Yaklaşımların Karşılaştırılması*

* Grafik yazar tarafından Tablo 12'deki veriler kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo ve tablodan yola çıkılarak hazırlanmış grafiğe bakıldığında Basel II'nin uygulanmasında en çok tercih edilen yöntem standart yaklaşım olmuştur. Bunun sebebi çok genel bir ifade ile standart yaklaşımın uygulandığının Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımından ve İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımından daha basit ve pratik olmasıdır.

FSI tarafından yapılan anketlerden çıkarılan sonuçlar şu şekilde sıralanabilir;

1. Basel II Standartları başlangıçta Basel Komitesi üyesi ülkeler için tasarlanmış gibi değerlendirilse de Basel Üyesi olmayan birçok ülke de Basel II Standartlarını uygulamış ya da uygulamaya yönelik çalışmalar başlatmıştır.
2. Ortaya çıkışından bu yana Basel standartları uygulandığı ülkeler arasında artan bir ivme ile hareket etmiştir.
3. Standart Yaklaşımında kullanılan hesaplama formülasyonunun paydasında yer alan kredi riski ele alındığında (en büyük tutar kredi riski olduğundan), en çok tercih edilen yöntem Standart Yaklaşım olmuştur.

2.5.2 Uluslararası Bankacılık Enstitüsü (IIB, Institute of International Bankers) Anketleri

Uluslararası Bankacılık Enstitüsü (IIB) 1966 yılında Amerika’da kurulmuş olup dünyanın dörtbir yanından yaklaşık 35 ülkede üyeleri bulunmaktadır²⁸. Enstitünün temel faaliyeti her yıl anketler düzenleyerek yayınlamaktır.

IIB’nin Basel II ile ilgili yaptığı ve sonuçlarını yayınladığı son anket 2010 yılında yapılan ankettir. Bu çalışmada 2010 yılı anketi ile 2009 yılı anketi sonuçları kullanılarak her iki yıl arasındaki gelişimler incelenmektedir.

Tablo 13 :IIB’nin 30 Haziran 2009 Tarihli Anketine Göre Ülkelerin Basel II’yi Uygulama Durumları

Basel II’nin Uygulanmasının Beklendiği Ancak Henüz Gerçekleştirilemediği Ülkeler	Basel II’ye Geçmiş ve Tüm Yerel Bankalarında Uygulayan Ülkeler	Basel II’ye Geçmiş Ancak Tüm Yerel Bankalarında Uygulayamayan Ülkeler
Cayman Adaları Türkiye	Almanya Avustralya Avusturya Bahreyn Bermuda Danimarka Finlandiya Fransa G. Afrika Hollanda Hong Kong İngiltere İrlanda İspanya İsveç İsviçre İtalya Japonya Kanada Letonya Lüksemburg Norveç Portekiz Romanya Singapur Şili	ABD Arjantin Filipinler Hindistan İsrail

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.iib.org/> (Erişim Tarihi: 26.01.2014)

²⁸ (Çevrimiçi) <http://www.iib.org/?page=IIBHistory> (Erişim Tarihi:24.01.2014)

Tablo 14 : IIB'nin 30 Haziran 2010 Tarihli Anketine Göre Ülkelerin Basel II'yi Uygulama Durumları

Basel II'nin Uygulanmasının Beklendiği Ancak Henüz Gerçekleştirilemediği Ülkeler	Basel II'ye Geçmiş ve Tüm Yerel Bankalarında Uygulayan Ülkeler	Basel II'ye Geçmiş Ancak Tüm Yerel Bankalarında Uygulayamayan Ülkeler
Cayman Adaları Türkiye	Almanya Avustralya Avusturya Bahreyn Bermuda Danimarka Finlandiya Fransa G. Afrika Hollanda Hong Kong İngiltere İrlanda İspanya İsveç İsviçre İtalya Japonya Kanada Letonya Lüksemburg Norveç Portekiz Romanya Singapur Şili	ABD Arjantin Filipinler Hindistan İsrail

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.iib.org/> (Erişim Tarihi: 26.01.2014)

2009 ve 2010 yılları anket sonuçları incelendiğinde her iki yıl arasında farklılıklar gözlemlenmemiştir. Basel II'nin uygulanmasının beklendiği ancak henüz gerçekleştirilemediği ülkeler arasında bulunan Cayman Adaları ve Türkiye, bu anketin yapılmasından sonra Basel II uygulamalarına geçmiştir. Basel II'ye geçmiş ancak tüm yerel bankalarında uygulayamayan ülkelerde bankacılık portföyünün çeşitlilik içermesi bütün bankaların aynı anda Basel II'ye geçememesine sebep olmaktadır. Tablolar incelendiğinde görülmektedir ki ülkeler Basel II standartlarının uygulanmasına yönelik çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmektedir. IIB 'nin yapmış olduğu anketler ile FSI'nın yapmış olduğu anketler karşılaştırıldığında sonuçların birbirleri ile doğru orantılı olduğu görülmektedir.

3. BASEL II KAPSAMINDA KREDİ RİSKİ HESAPLAMASINDA YAPISAL BLOKLAR

Basel II standartları da Basel I'deki gibi yapısal bloklar (pillars) üzerine kurulmuştur. Basel II düzenlemeleri üç temel yapısal blokun üzerine inşa edilmiştir. Bunlar “1. Yapısal Blok” (Pillar 1), “2.Yapısal Blok” (Pillar 2) ve “3. Yapısal Blok” (Pillar 3) olarak adlandırılırlar²⁹. Birinci Yapısal Blok bankaların risklerine bağlı olarak minimum sermaye yeterliliklerini konu alırken, ikinci yapısal blok bankalar üzerindeki denetimin daha güçlü nasıl yapılabileceğini inceler. Üçüncü Yapısal Blok'un diğer bloklarla benzerlikleri olsa da “Temel İlkeler” konusuna bağlı olarak diğerlerinden ayrılır. Bu blokta kamuya bankacılık ile ilgili daha fazla bilgi verilmesi ve bankacılık işlemlerinin daha şeffaf olması konuları ele alınmıştır³⁰.

Tablo 15 : Basel-II Sermaye Uzlaşısı'nın Yapısal Blokları

I. Yapısal Blok <i>Asgari Sermaye Yeterliliği</i>	II. Yapısal Blok <i>Denetim Otoritesinin İncelemesi</i>	III. Yapısal Blok <i>Piyasa Disiplini</i>
Kredi riski	Sermaye ve Risk Yönetimi Süreçleri	Risk Yönetimi Yaklaşımı
Operasyonel Risk	Sermaye Yeterliliği	Sermaye Seviyesi
Risk Azaltma	Sermaye Karşılığı Düzeyi	Risk ve işkollarına göre sermaye analizi
Teminat	Sermaye seviyesinin proaktif izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması	

Kaynak: A. Powell, "Basel II and Developing Countries: Sailing through the Sea of Standards", Universidad Turcuato Di Tela and The World Bank, 2004, s.47.

3.1 Birinci Yapısal Blok (Pillar I)

Birinci Yapısal Blok bankaların oluşabilecek risklere karşı kendi taraflarında tutması gereken asgari sermaye tutarlarıyla ilgilenen bloktur. Basel I'deki yapısal blokla karşılaştırıldığında en fazla değiştirilen blok birinci yapısal bloktur. Basel

²⁹ Doğan, A.g.e., s. 27.

³⁰ Tellioglu, A.g.e., s. 36.

II'de bankalar risk durumlarını daha iyi ve hassas ölçmeyi amaç edindiklerinden dolayı bu blok üzerinde fazlaca değişiklik yapılmıştır. Basel II düzenlemelerinde Basel I'de olduğu gibi asgari sermaye yeterlilik oranının %8 olması gereklidir. Basel I'den farklı olarak Basel II de sermaye yeterlilik oranı hesaplanmasına operasyonel risk de ilave edilmiştir. Sermaye yeterliliği hesaplanırken kullanılan paydadaki piyasa riskinde değişiklik olmamış fakat kredi riski daha detaylı tanımlanmıştır³¹.

Basel I'de kullanılan sermaye yeterliliği formülü;

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \%8$$

Basel II'de kullanılan sermaye yeterliliği formülü;

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8$$

Formüldeki risk çarpanlarından kredi riski, bankaların verdikleri kredilerin geri ödenmemesi veya kredi borçlarının zamanında ödenmemesi durumuna göre bankanın maruz kaldığı riski ifade eder. Operasyonel risk ise genellikle dış kaynaklara bağlı olan insan, sistem vb. riskleri ifade eder. Piyasa riski ise finansal piyasalarda meydana gelen dalgalanmalar nedeniyle bankanın zarara uğrama riskini ifade eder³².

Kredi riski hesaplanmasında Basel I'e göre çok büyük değişiklikler olduğunu yukarıda belirtmiştik. Basit, orta ve gelişmiş düzeyde olmak üzere birçok farklı hesaplanma yaklaşımı seçenek olarak sunulmuştur³³.

- Standart Yaklaşım (Standartized Approach)
- Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (Simplified Standardized Approach)
- Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Foundation Internal Ratings Based)

³¹ Gökçen, A.g.e., s. 4.

³² Tellioglu, A.g.e., s.36

³³ Yayla ve Kaya, A.g.e., s.5.

- İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Advanced Internal Ratings Based)

Hesaplamaya yeni eklenen operasyonel risk kat sayısı için de dört hesaplama yaklaşımı ileri sürülmüştür. Bu yaklaşımlar ise³⁴;

- Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach)
- Standart Yaklaşım (Standardized Approach)
- Alternatif Standart Yaklaşım (Alternative Standardized Approach)
- İleri Ölçüm Yaklaşımı (Advanced Measurement Approach)

Tablo 16 : Basel II - Risk Ölçüm Yöntemleri

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski (1996 Değişikliği)	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	-Alternatif Standart Yaklaşım -Standart Yaklaşım
Gelişmiş	Riske Maruz Değer Yaklaşımı (VAR)	-Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı -Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları

Kaynak: Naci Yıldız, “Basel 2 Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri: T.C: Ziraat Bankası A.Ş. Örneği”, (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat, 2010, s.22.

Bankalar kredi riski ve operasyon riski hesaplaması için yukarıdaki tabloda önerilmiş olan yöntemlerden birini seçmek ve kullanmakla yükümlüdürler. Aynı zamanda seçtikleri yaklaşımı da bağlı oldukları ülkenin denetleyici ve düzenleyici otoritesine de bildirmekle yükümlüdürler.

³⁴ Yayla ve Kaya, A.g.e., s.6.

3.2 İkinci Yapısal Blok (Pillar II)

İkinci Yapısal Blok risk süreçlerinin denetleme safhasını oluşturmaktadır. İkinci ve üçüncü yapısal bloklar birinci yapısal bloktan daha kısa ve öz içeriklerden oluşmuşlardır. Basel II metni yaklaşık olarak 347 sayfadır ve bu iki blok metnin 25 sayfalık bölümünde yer almıştır. İkinci yapısal blok genel olarak kamu denetimi konularını ele alır. Merkezi otorite ile bankalar arasındaki etkileşimi düzenler. Otoritenin bankalar üzerindeki denetim etkinliğini arttırmak suretiyle merkez ve banka iletişimini sağlar³⁵.

İkinci yapısal blok banka yönetimi ve denetçilerine daha özel görevler vererek kurumsal yönetimin geliştirilmesine katkıda bulunur. Kurumsal yönetimin gelişmesiyle birlikte de bankaların riske karşı daha iyi teknikler kullanmaları amaçlanmaktadır³⁶.

Komite ikinci yapısal bloku ortaya koyarak, metindeki bütünlüğü sağlamayı, ulusal veya uluslar arası denetleme otoriteleri ile bankalar arasındaki iletişimi kuvvetlendirmeyi, birinci yapısal blokun eksik kaldığı yerleri düzenlemeyi, denetim uygulamalarını geleneksel yaklaşımdan risk odaklı yaklaşıma geçirmeyi amaçlamıştır³⁷.

Bankalar gerekli gördüğü sermaye miktarını denetleyici kuruma tutarlı hesaplamalarla vermelidir. Bankaların sermaye değerlendirme yöntemleri şunlardır³⁸;

- Gözlem ve rapor
- İç kontrol sistemleri ve teftiş kurulları
- Güvenilir ve tutarlı sermaye değerlendirmeleri
- Risk hesaplamaları
- Yönetimin denetimi

İkinci yapısal blok bankaların maruz kaldığı toplam riski değerlendirirken düzenleyici otorite bu risk değerlendirmelerini gözden geçirir ve hesaplanan sermayeden daha fazla sermayeye ihtiyacın olup olmadığını kontrol eder.³⁹

³⁵ Cangürel, A.g.e., s. 39.

³⁶ Şenyüz, A.g.e., s. 74.

³⁷ Aydın, A.g.e., s. 29.

³⁸ Gökçen, A.g.e., s. 24.

Denetleyici olan otorite, bankaların asgari sermayelerini kontrol eder ve bu tutarın belirlenmiş olan standart tutarların altına düşmemesi için bankaların neler yapması gerektiğine dair yol gösterme işlemi yapar. Sermayenin belirlenmiş olan tutarları tutturamaması durumunda denetleyici kurum bankadan hızlıca tedbirler almasını ister⁴⁰. Bu da finansal hizmetlerin daha güvenilebilir ve sürdürülebilir olmasını sağlar. Bu sisteme “erken eylem” adı verilmektedir. Kore ve Çin gibi ülkelerde sıklıkla rastlanan finansal krizlerin etkisini azaltmak ve tekrarını engellemek için denetleyici otoriteye geniş yetkiler verilmiştir⁴¹.

İkinci yapısal blok ile birlikte denetim otoritelerine yeni yetkiler verilmiştir. Verilen yetkilerden biri bankaların sermaye durumları asgari seviyenin altına düştüğünde otoritelerin bankalara erken talimat vererek erken müdahale edebilmesidir. Diğer bir yetki ise minimum sermaye gereksinime ilave olarak, otoriteler bankalar için hedef oranlar belirleyebilmektedir⁴².

3.3 Üçüncü Yapısal Blok (Pillar III)

Üçüncü yapısal blok, birinci yapısal blok ve ikinci yapısal blok sürecini tamamlamaktadır. Blokun amacı birinci yapısal blokun getirdiği sermaye yükümlülüklerini ve ikinci yapısal blokun getirdiği otorite denetimlerini piyasa katılımcılarına bildirmeyi amaçlar. Basel komitesi bankalara risk değerlendirme süreçleri, sermaye, sermaye riskleri hakkında kamuyu bilgilendirme yükümlülüklerini bu blokta amaçlamaktadır⁴³.

Kamu bilgilendirme durumlarında en önemli husus kamuya açılan bilginin güvenilirliğidir. Bunun için de bankalara bir dizi yükümlülük getirilmiştir. Verilecek bilginin ilk olarak iç denetim mekanizmalarından daha sonra ise dış denetim mekanizmalarından geçirilmesi istenmektedir. Dış denetim mekanizmalarında bilgi güvenliğini doğrulamak Basel II’de zorunlu değildir. Hangi bilgilerin açıklanması gerektiği de komite tarafından şu şekilde belirtilmiştir. “*Açıklanmaması veya bilginin yanlış olarak ifade edilmesiyle, bu bilgiye güvenen ve kararlarını bu bilgi*

³⁹ Telliöğlü, A.g.e., s. 50.

⁴⁰ Gökçen, A.g.e., s.25.

⁴¹ Cangürel, A.g.e., s.25.

⁴² A.g.e.

⁴³ Telliöğlü, A.g.e., s. 51.

doğrultusunda verecek olan kişilerin olduğu bilgi, banka tarafından kamuoyuna açık ve doğru bir biçimde duyurulmalıdır.⁴⁴”

Üçüncü yapısal bloğun getirdiği ilkeler aşağıdaki maddelerle açıklanabilir⁴⁵.

- Bankaların açıkladığı bilgilerin, yönetsel banka kararlarıyla ve risk değerlendirmeleriyle tutarlılık göstermesi
- Bankaların kamuya açıklayacağı bilgilerin belirlenmesi
- Güvenilir ve sağlam bankacılık bilgilerinin kamuoyuna bildirilmesi
- Bilginin önemliliği (Kullanıcılara yanlış karar verdirebilecek, katılımcı değerlendirmelerini ve seçimlerini değiştirebilecek bilgiler)
- Bilginin verilme sıklığı (Kamuoyuna verilmesi gereken bilgilerin sıklığını genellikle denetim otoritesi belirler veya 6 aylık sıklıklarla bildirimler yapılır.)

⁴⁴ Gökçen, A.g.e., s.26.

⁴⁵ A.g.e., s. 27.

Tablo 17 : Yapısal Blokların Genel Hatları

PILLAR 1	PILLAR 2	PILLAR 3
Asgari Sermaye Yeterliliği	Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi	Piyasa Disiplini
<u>Piyasa Riski</u> Basel I'den Basel II'ye tamamen değişiklik yaşamıştır.	Bankalar toplam sermaye yeterliliği hesaplaması için gerekli sürece sahip olmalıdır. Bankalar sermaye seviyelerini korumalıdır. Denetim otoriteleri bankaların iç sermaye yeterliliği süreçlerini ve stratejilerini gözden geçirmeli ve değerlendirmelidirler.	Piyasa Disiplini bankalar içinde güvenliği ve sağlamlığı koruma çalışmalarını desteklemektedir. Ana ve Katkı sermaye kavramları piyasa disiplini hesaplamalarını daha da etkili hale getirmektedir.
<u>Kredi Riski</u> Basel I'den Basel II'ye önemli değişiklikler olmuştur. Asgari Sermaye Yeterliliği hesaplamasında üç farklı yaklaşım gelmiştir. Bankalara kredi riski yönetiminde içsel derecelendirme yaklaşımı gelmiştir.	Denetim otoriteleri bankalardan asgari sermaye yeterliliği oranını yönetmelerini beklemelidirler. Denetim otoriteleri bankaların sermaye yeterliliği oranlarının asgari düzeyin altında olup olmadığını kontrol etmelidirler.	
<u>Operasyonel Risk</u> Basel I'de tamamıyla kapsamamıştır. Asgari Sermaye Yeterliliği hesaplamasında üç farklı yaklaşım gelmiştir. Üç yaklaşımda da "kaliteli kriter" kavramı gelmiştir.		

Kaynak: KPMG (2003a), "Basel-II- A Worldwide Challenge for the Banking Sector", s,5.

4. BDDK STANDARTLARINA GÖRE KREDİ RİSKİ HESAPLAMASI PARAMETRELERİNİN BELİRLENMESİ

Bankaların işlevlerini devam ettirebilmeleri için temel gelir kaynakları bedelli olarak kredi vermektir. Bankanın kredi vermesi demek, genellikle faiz olarak nitelendirilen bir bedel karşılığında gerçek veya tüzel kişilere belli bir sürede geri ödenmesi suretiyle teminat alarak ya da almayarak para vermesi demektir⁴⁶. Kredi tanımından yola çıkarak kredi riski, bireysel veya tüzel kişilerin bankaya karşı olan borcunu herhangi bir sebepten dolayı zamanında ve tam olarak ödeyemediğinde bankanın yaşayacağı zarardır denebilir.

Bankaların kredi riskine maruz kalmaları yani borçlu müşterinin yükümlülüğünü yerine getirememesi durumunda banka müşteri ile yapmış olduğu sözleşmede bulunan taahhütleri uygulayarak müşteriye sağlamış olduğu fonu geri alır. Son dönemlerde bankaların bu durumu fazlaca yaşamaları bankalardaki risk yönetimi anlayışının gelişmesine, Basel I ve Basel II standartlarının uygulanmasına yol açmıştır⁴⁷.

Basel I uzlaşısından Basel II uzlaşısına geçilirken kredi riski hesaplaması tamamen yenilenmiş, geliştirilmiş ve de detaylandırılmıştır. Bunun sonucunda Basel II uzlaşısında kredi riski iki yaklaşım ile hesaplanabilmektedir.

Tablo 18 : Basel II Uzlaşısına Göre Kredi Riski Ölçüm Yöntemleri

KREDİ RİSKİ HESAPLAMASI		
Standart Yaklaşım	Gelişmiş Yaklaşım (İçsel Derecelendirme Yaklaşımları)	
	Gelişmiş İçsel Yaklaşım	Temel İçsel Yaklaşım

Kaynak: Deniz AYDIN., “Basel II’ye Uyum Sürecinde Kobiler’in Yükümlülükleri ve Derecelendirme Uygulaması”, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İştme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli, 2010, s. 22.

Kredi riski, bu iki yaklaşımdan ilki olan standart yaklaşıma göre bağımsız derecelendirme kuruluşlarının verdiği kredi notlarına dayanılarak hesaplanırken,

⁴⁶ (Çevrimiçi) <http://muhasebeturk.org/ecopedia/394-k/1648-kredi-nedir-ne-demek-anlami-animi.html>
(Erişim Tarihi: 10.12.2013)

⁴⁷ Aydın, A.g.e., s. 22.

ikincisi olan içsel derecelendirme yaklaşımına göre bankaların kendi içsel derecelendirme notlarına dayanılarak hesaplanmaktadır⁴⁸.

4.1 Risk Tutarının Belirlenmesi

Bankaların kredi riski hesaplamasını yaparken kullanılacak risk tutarları belirlenirken söz konusu olan işlemlerin farklı karakterlere sahip olmasından dolayı bilanço veya nazım hesaplar altında bulunmasına göre hesaplamalar yapılmaktadır. Bu sebepten dolayı risk tutarının belirlenmesi iki alt başlıkta incelenecektir.

4.1.1 Bilanço İçi Varlıkların Risk Tutarlarının Belirlenmesi

Bilanço içi varlıklar; bilançonun aktif kısmında bulunan kalemler ile pasif kısmında bulunan “Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar” kalemini kapsamaktadır. Bilanço içi kalemlerin risk tutarları hesaplanması 28/06/2012 tarihli ve 28337 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğe istinaden şu şekilde yapılmaktadır;

- a) Adı geçen yönetmeliğin 5. Maddesi 1. Fıkrasına göre repo sözleşmeleri, menkul kıymet ödünç alma verme işlemleri, emtia ödünç alma verme işlemleri ve kredili menkul kıymet işlemleri ile katılma hesaplarından sağlanan fonlar dışındaki bilanço içi işlemlerinin risk tutarı bilançoda kayıtlı bulunan değere eşittir. Katılma hesaplarından sağlanan fonların risk tutarı ise bilançoda kayıtlı bulunan değerlerinin %70’ine eşittir.
- b) Adı geçen yönetmeliğin 5. Maddesi 4. Fıkrasına göre repo sözleşmeleri, menkul kıymet ödünç alma verme işlemleri, emtia ödünç alma verme işlemleri ve kredili menkul kıymet işlemlerinin risk tutarı, bu yönetmelik ile aynı resmi gazetede yayımlanan Kredi Risk Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ’te belirtilen kredi risk azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde arttırılması durumunda arttırılan bu tutara eşittir.

⁴⁸ Cengiz, A.g.e., s.15

4.1.2 Bilanço Dışı Varlıkların Risk Tutarlarının Belirlenmesi

Bilanço dışı varlıklar, gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçları kapsamaktadır. Bilanço dışı kalemlerin risk tutarlarının hesaplanması 4.1.1 maddesinde adı geçen yönetmeliğe istinaden şu şekilde yapılmaktadır;

- a) Adı geçen yönetmeliğin 5. Maddesi 2. Fıkrasına göre gayri nakdi krediler ve taahhütlerin risk tutarları, bilançoda kayıtlı bulunan tutarlarından eğer varsa 1/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe istinaden ayrılan özel karşılıkların düşülmesiyle elde edilen net tutarların ilgili kredi dönüşüm oranları ile çarpılmasıyla bulunan tutara eşittir. Kredi dönüşüm oranları, risk tutarı hesaplanacak olan gayrinakdi krediler ve taahhütlerin risk derecelerine göre belirlenmektedir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun kararına göre gayrinakdi krediler ve taahhütler aşağıdaki gibi derecelendirilmektedirler⁴⁹.

1) Yüksek Riskli Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler

- Nakit Temini için verilen garanti ve kefaletler
- Aval verilen kabul kredileri
- Gayri kabili rücu garanti akreditifleri ile teyitli ihracat akreditifleri
- Ciro zincirinde herhangi bir bankanın yer almadığı cirolar
- Faktoring garantileri
- Teminat mektupsuz prefinansman kredilerine verilen garantiler
- Banka aktif değerleri ile ilgili geri alım taahhüdüyle yapılan satış işlemleri
- Yurt dışından temin edilen nakdi krediler için verilen krediler
- Vadeli aktif değerler alım taahhütleri
- Vadeli mevduat satım taahhütleri
- İştirak ve bağlı ortaklıkların sermayesine iştirak taahhütleri
- Kredi Türevleri

⁴⁹ BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 2012, s.6.

- Kurulca belirlenecek yüksek riskli diğer kalemler

2) Orta Riskli Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler

- Nakit temini amacıyla verilenler dışında kalan diğer garanti ve kefaletler
- Menkul kıymet ihracında satın alma garantileri
- Kullandırma garantili bir yıldan uzun vadeli kredi tahsis taahhütleri
- Menkul kıymet ihracına aracılık taahhütleri
- Düşük, orta/düşük ve yüksek riskli olarak sınıflandırılanlar dışındaki akreditifler
- Kurulca belirlenecek orta riskli diğer kalemler

3) Orta/Düşük Riskli Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler

- Çekler için ödeme taahhütleri
- Teminatı ihraç veya ithal edilecek malın kendisi olan bir yıldan kısa vadeli ithalat ve ihracat akreditifleri
- Düşük riskli olanlar dışında kalan cayılabilir taahhütler
- (1), (2) ve (4) bendi kapsamında yer almayan cayılamaz taahhütler
- Kullandırma garantili 1 yıl ve daha kısa vadeli kredi tahsis taahhütleri
- Kredi kartı harcama limit taahhütleri
- Kurulca belirlenecek orta/düşük riskli diğer kalemler

4) Düşük Riskli Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler

- Aval verilmemiş kabul kredileri
- Lehdar adına ödeme yükümlülüğü bulunmayan akreditifler
- Ciro zincirinde herhangi bir banka bulunan cirolar
- İki güne kadar valörlü döviz alım satım taahhütleri
- Aktif değerler satım taahhütleri ve vadeli mevduat alım taahhütleri
- Herhangi bir şarta ve ihbara bağlı olmaksızın cayılabilen ya da borçlunun kredi kalitesindeki bozulmadan dolayı otomatik olarak iptali mümkün olan cayılabilir taahhütler
- Kurulca belirlenecek düşük riskli diğer kalemler

Gayrinakdi krediler ve taahhütlerin KDO'ları tablo19'daki gibidir;

Tablo 19 : Gayrinakdi krediler ve taahhütlerin KDO'ları*

Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler	KDO
Yüksek Riskli	% 100
Orta Riskli	% 50
Orta/Düşük Riskli	% 20
Düşük Riskli	% 0

Kaynak: BDDK, **Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik**, 2012, s.6.

*Yazar tarafından kaynakta belirtilen yönetmelikte verilen bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır.

- b) Adı geçen yönetmeliğin 5. Maddesi 5. Fıkrasına göre türev finansal araçların risk tutarları, ilgili yönetmeliğe ait Ek-2'de bulunan 3 yöntemden biri seçilerek hesaplanmaktadır. Bu yöntemler; gerçeğe uygun değerine göre değerlendirme yöntemi, standart yöntem ve içsel modelleme yöntemleridir. Türkiye'de yerleşik olan bankalarda kullanılan yöntem gerçeğe uygun değerine göre değerlendirme yöntemidir. Gerçeğe uygun değerine göre değerlendirme yöntemine göre söz konusu işlemin risk tutarı, türev işlemlerinin tutarının ilgili türev finansal aracın sınıfına ve işlemin vadesine uygun olarak belirlenen katsayı ile çarpılması ile elde edilen sonucun yenileme maliyeti ile toplanmasıyla elde edilen sonuca eşittir.

Tablo 20 : Türev İşlemlerin Katsayı (Add – on) Oranları

Vadeye Kalan Süre	Faiz oranı sözleşmeleri (%)	Döviz kurları ve altınla ilgili sözleşmeler (%)	Hisse senetleriyle ilgili sözleşmeler (%)	Kıymetli madenler ile ilgili sözleşmeler (%)	Kıymetli madenler hariç emtialarla ilgili sözleşmeler (%)
Bir yıl ve daha kısa	0	1	6	7	10
Bir yıldan uzun, beş yılı aşmayan	0,5	5	8	7	12
Beş yıldan daha uzun	1,5	7,5	10	8	15

Kaynak: BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Ek 2, 2012, s.5.

Türev finansal araçların tanımı ve içeriği çok geniş olmak ile birlikte risk tutarı hesaplaması yapacak kurumların bu konuda karmaşa yaşamaması adına Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ilgili araçları aşağıdaki şekilde sıralamıştır⁵⁰;

- 1) Faiz oranına dayalı sözleşmeler;
 - Tek para birimine dayalı faiz oranı swap işlemleri
 - Baz swap işlemler
 - Vadeli faiz oranı sözleşmeleri
 - Faiz oranı futures sözleşmeleri
 - Satın alınan faiz oranı opsiyonları
 - Benzer nitelikteki diğer sözleşmeler
- 2) Döviz ve altına dayalı sözleşmeler
 - Çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemleri

⁵⁰ BDDK, **Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik**, 2012, s.7.

- Vadeli döviz sözleşmeleri
- Döviz futures sözleşmeleri
- Satın alınan döviz opsiyonları
- Benzer nitelikteki diğer sözleşmeler
- Altına dayalı bilanço içi, bilanço dışı işlemler ile benzer nitelikte bulunan tüm sözleşmeler.

4.2 Risk Sınıflarının Belirlenmesi

Kredi riski sermaye gereksiniminin hesaplaması için risk tutarının belirlenmesinin ardından risk tutarının bulunduğu risk(varlık) sınıfının belirlenmesi gerekmektedir. Risk sınıfının belirlenmesinde bankanın kullandığı hesaplama yöntemi en önemli etkidir. Standart yöntemi tercih ederek sermaye gereksinimi hesaplayan kurumlar risklerini; alacağın karşı tarafına göre ve alacağın niteliğine göre olmak üzere iki ana başlıkta, toplamda on altı alt başlıkta sınıflandırmaktadır.

4.2.1 Alacakların Karşı Tarafına Göre Belirlenen Risk Sınıfları

Bu sınıflara dahil olan alacakların risk ağırlıklı varlık tutarları hesaplanırken, ilgili alacağın karşı tarafına varsa bağımsız dışsal kredi derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notuna uygun, yoksa Basel II yönetmeliğinde verilen sabit risk ağırlığı kullanılmaktadır. Bu kategoride bulunan risk sınıfları BDDK tarafından aşağıdaki şekilde listelenmiştir;

- a) Merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
- b) Bölgesel yönetimlerden veya yerel yönetimlerden şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
- c) İdari birimlerden ve ticari olmayan girişimlerden şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
- d) Uluslararası teşkilatlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
- e) Çok taraflı kalkınma bankalarından şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
- f) Bankalar ve aracı kurumlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
- g) Şarta bağlı olan ve olmayan kurumsal alacaklar,
- h) Şarta bağlı olan ve olmayan perakende alacaklar.

4.2.1.1 Kobi ve Perakende Ayrımının Yapılması

Risk tutarı belirlenecek olan alacağın karşı tarafına göre risk sınıflandırması yapılırken 4.2.1 başlığının h) maddesi dışında kalan maddelerde karşı taraf net olarak bellidir. Ancak bir alacağın h) maddesinde bulunan perakende sınıfına dahil edilebilmesi için belli koşulları sağlaması gerekmektedir⁵¹.

- Alacağın karşı tarafının gerçek kişi (perakende) ya da KOBİ olması,
- Karşı taraftan olan alacak toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması;
- Karşı tarafın bankaya, ana ortaklığa ve bağlı ortaklıklarına olan toplam borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi gerekir. Karşı tarafın borç toplamı hesaplanırken brüt tahsili gecikmiş alacaklar dâhil edilip, şarta bağlı olan ve olmayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile tam teminatlandırılmış alacaklar hariç tutulmalıdır. Bu sınırın hesabında bilanço dışı işlemler kredi dönüşüm oranları uygulandıktan sonraki tutarları üzerinden dikkate alınır.

4.2.2 Alacakların Niteliklerine Göre Belirlenen Risk Sınıfları

Bu sınıflara dahil olan alacakların risk ağırlıklı varlık tutarları hesaplanırken Basel II yönetmeliğinde verilen sabit risk ağırlığı kullanılmaktadır. Bu kategoride bulunan risk sınıfları BDDK tarafından aşağıdaki şekilde listelenmiştir;

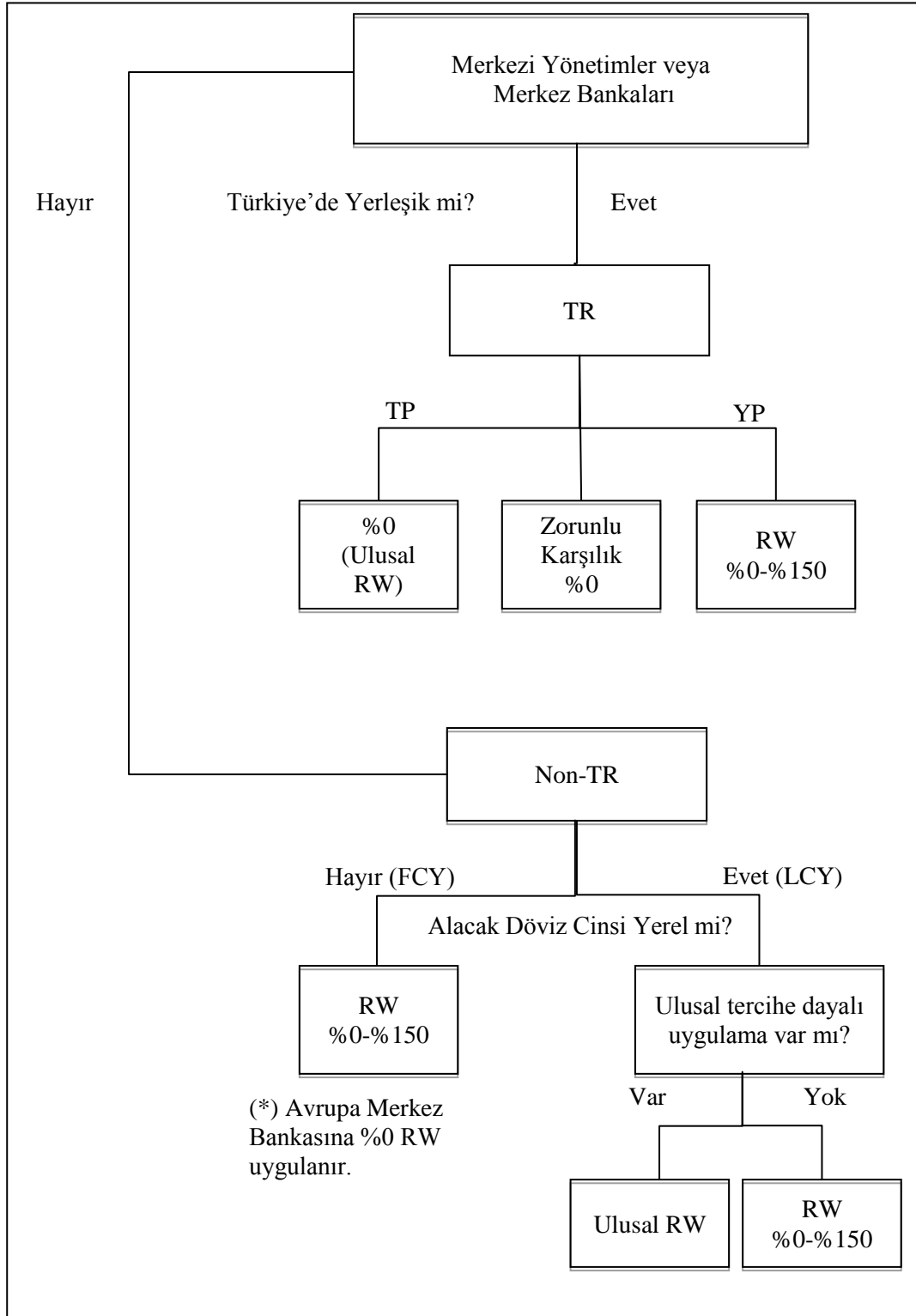
- a) Şarta bağlı olan ve olmayan gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış alacaklar,
- b) Tahsili gecikmiş alacaklar,
- c) Kurulca riski yüksek olarak belirlenen alacaklar,
- d) İpotek teminatlı menkul kıymetler,
- e) Menkul kıymetleştirme pozisyonları,
- f) Bankalar ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacaklar,
- g) Kolektif yatırım kuruluşu niteliğindeki yatırımlar,
- h) Diğer alacaklar

⁵¹ BDDK, **Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik**, 2012, s.8.

4.3 Risk sınıflarına Yönelik Risk Ağırlıklarının Belirlenmesi

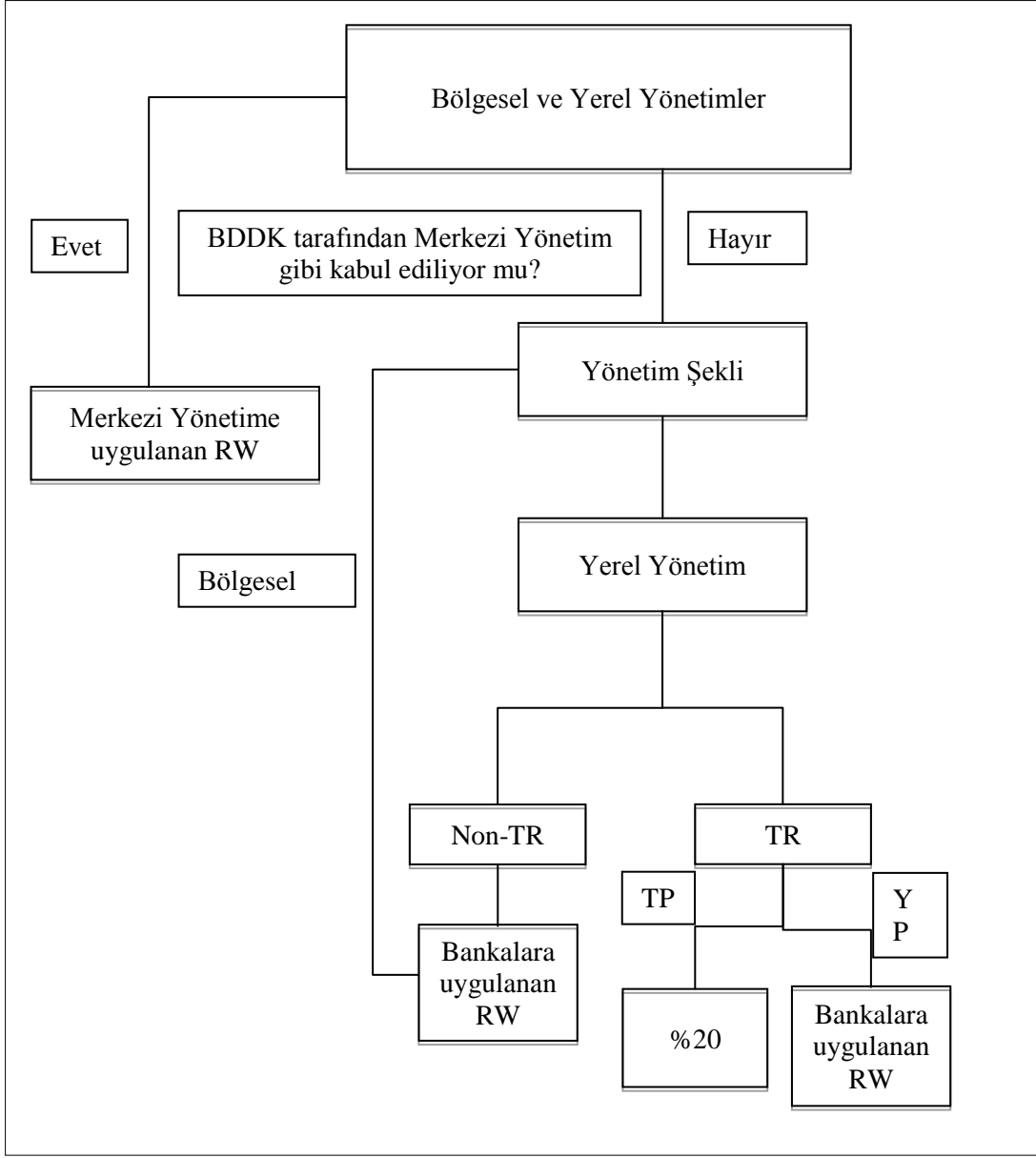
Bankaların kredi riski sermaye gereksiniminin hesaplanmasında alacağın risk ağırlığının belirlenmesinde öncelikli olarak varsa alacağın karşı tarafının bağımsız dışsal bir derecelendirme kuruluşu (Standart & Poors, Fitch, Moody's gibi) tarafından verilen notu belirleyici nitelik taşımaktadır. Burada hangi derecelendirme kuruluşunun notunun kullanılacağına risk hesaplayan kurumun yerleşik bulunduğu ülkenin ulusal otoritesi karar vermektedir. Örneğin, Türkiye'de BDDK tarafından verilen karara göre Fitch tarafından verilen derecelendirme notu olan BBB-kullanılmaktadır. Standart & Poors ve Moody's tarafından verilen notlar ya da notlarda yapılan değişiklikler bankaların sermaye oranı hesaplarında etkili olmamaktadır. Bankaların alacaklarına istinaden risk ağırlıkları tabloları, BDDK 'nın yayınlamış olduğu Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'i Ek-1'de bulunan maddeleri derlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 21 : Merkezi Yönetimler veya Merkez Bankaları'ndan Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

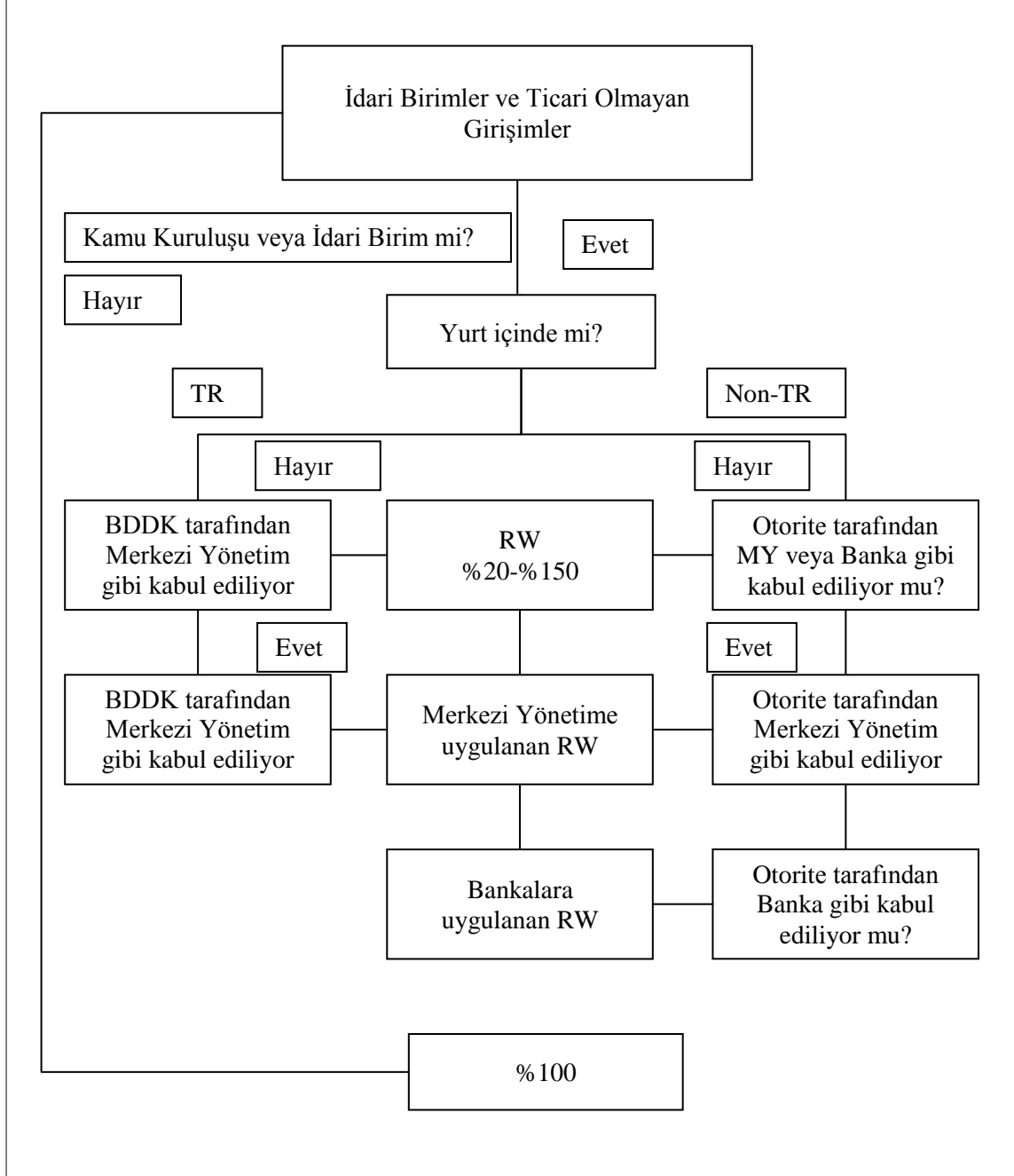
* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 22 : Bölgesel ve Yerel Yönetimler'den Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

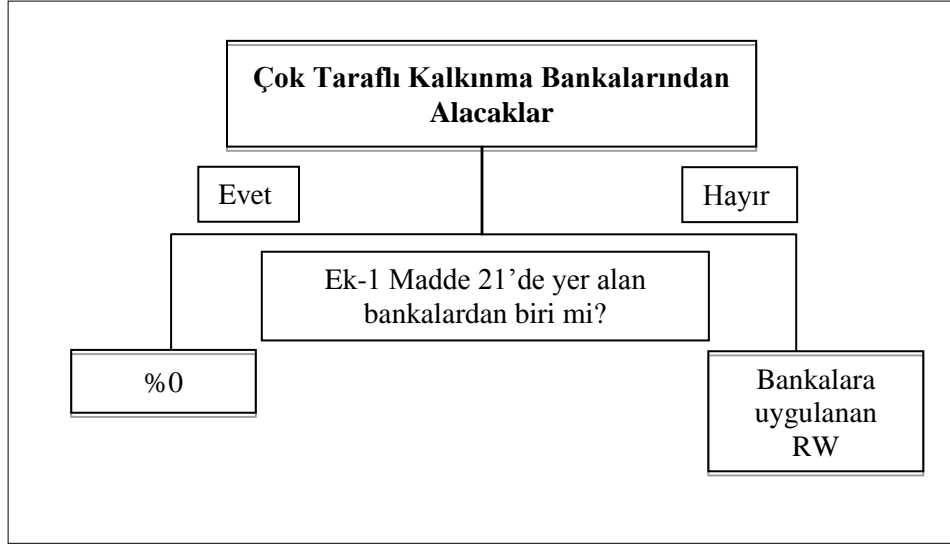
* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 23 : İdari Birimler ve Ticari Olmayan Girişimler’ den Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 24 : Çok Taraflı Kalkınma Bankaları'ndan Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

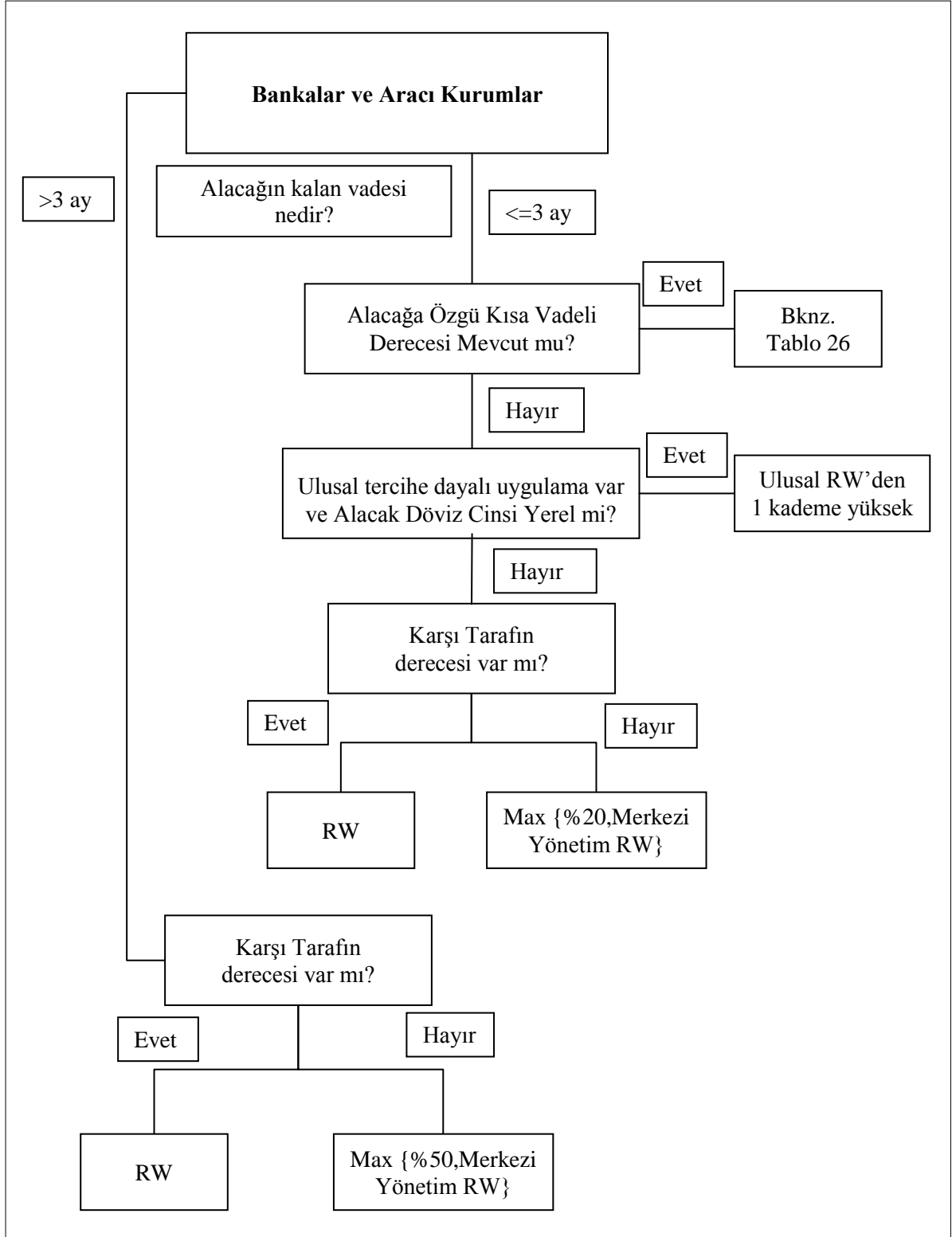
BDDK tarafından yayınlanmış olan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ’inde yer alan Ek 1 sayfa 3’te verilen Çok Taraflı Kalkınma Bankaları listesi aşağıdaki gibidir;

- Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
- Uluslararası Finans Kurumu
- Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası
- Asya Kalkınma Bankası
- Afrika Kalkınma Bankası
- Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası
- Kuzey Avrupa Yatırım Bankası
- Karayipler Kalkınma Bankası
- Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
- Avrupa Yatırım Bankası
- Avrupa Yatırım Fonu
- Çok Taraflı Yatırım Garantisi Kurumu
- İslam Kalkınma Bankası
- Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Kalkınma Bankası
- Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası

BDKK tarafından yayınlanmış olan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ’inde yer alan Ek 1 sayfa 4’te Uluslararası Teşkilatlar’ dan alacaklara %0 risk ağırlığı uygulanmalıdır. Uluslararası Teşkilatlar’ ın listesi aşağıdaki gibidir;

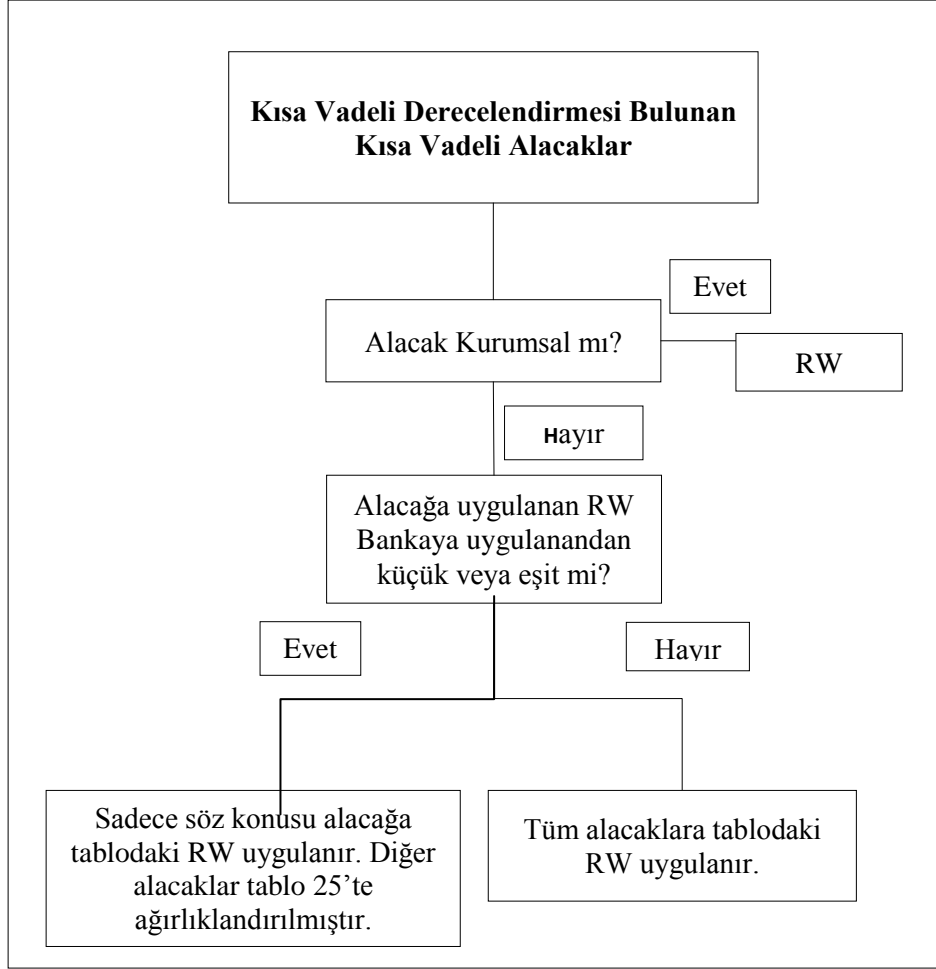
- Avrupa Birliği
- Uluslararası Para Fonu
- Uluslararası Ödemeler Bankası

Tablo 25 : Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

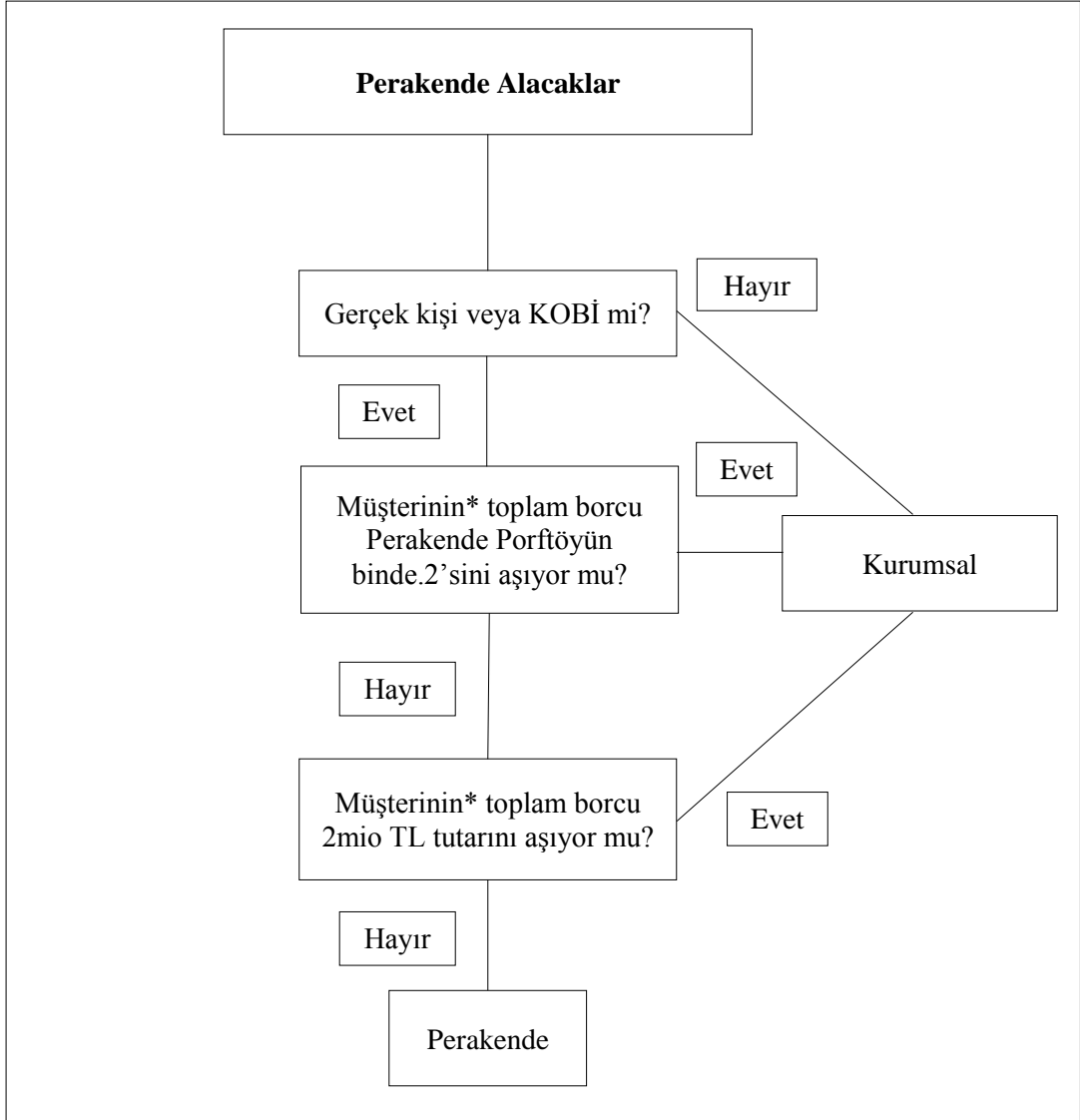
* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" i Ek-1'den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 26 : Kısa Vadeli Derecelendirmesi Bulunan Kısa Vadeli Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 27 : Perakende Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıklar*

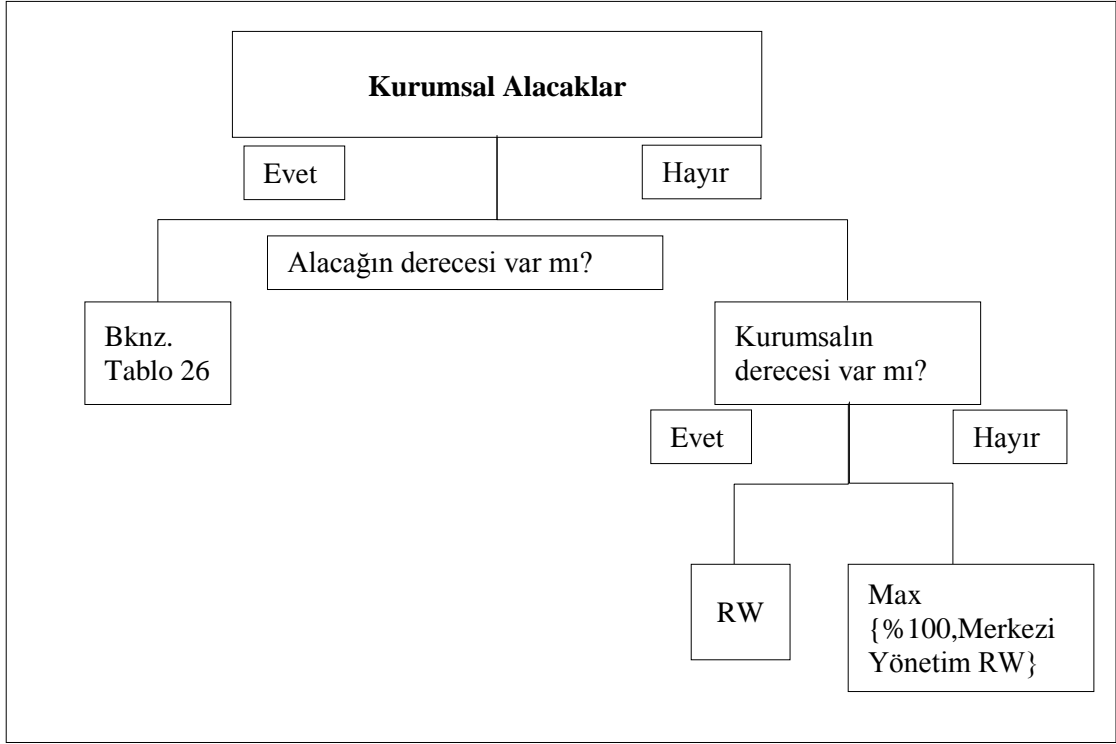

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloya istinaden, alacak perakende ise eğer risk ağırlığı %75 olarak uygulanmalıdır⁵². Alacak kurumsal ise aşağıdaki tabloya istinaden risk ağırlığı belirlenmelidir.

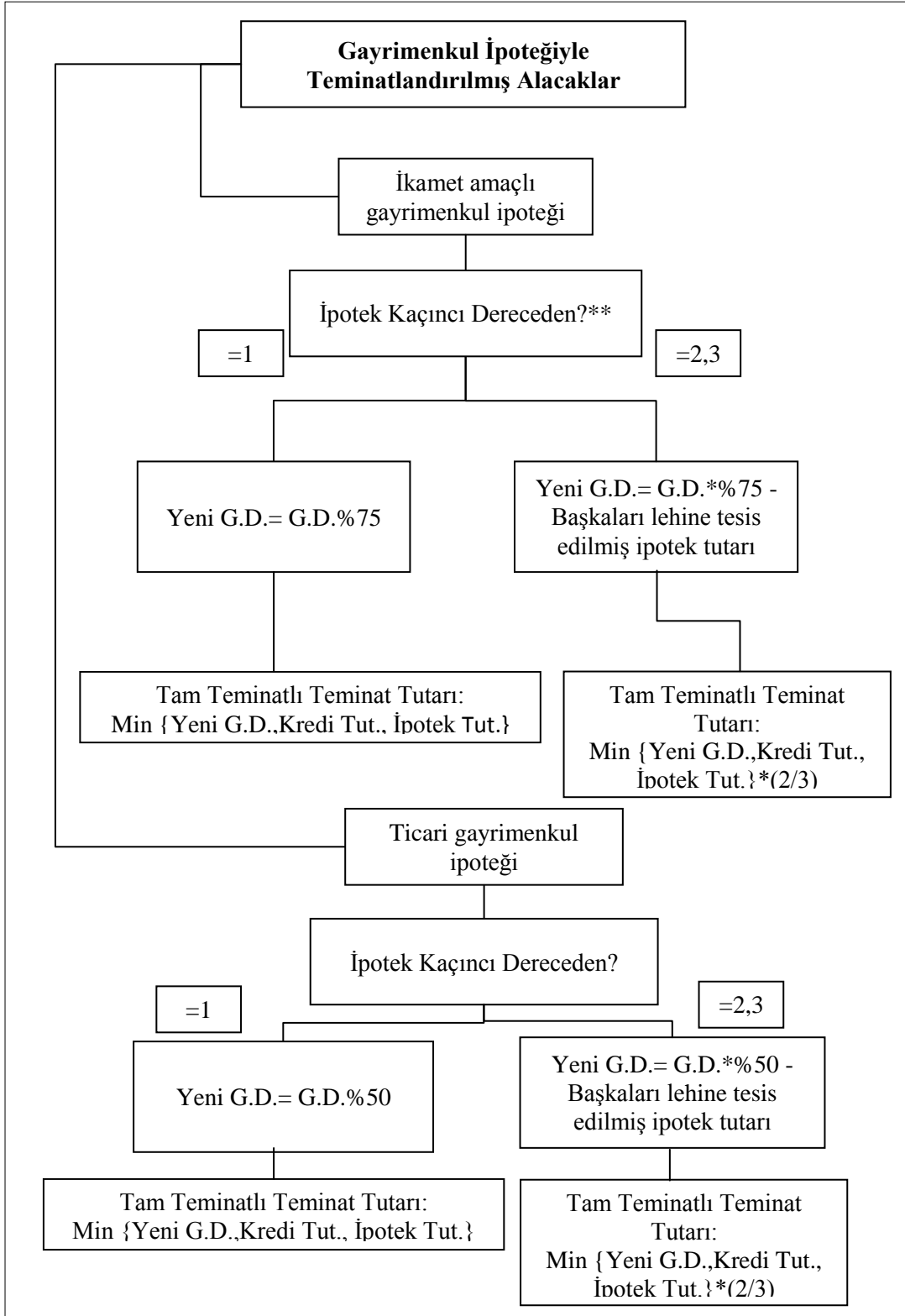
⁵² BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Ek 1, 2012, s.7.

Tablo 28 : Kurumsal Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

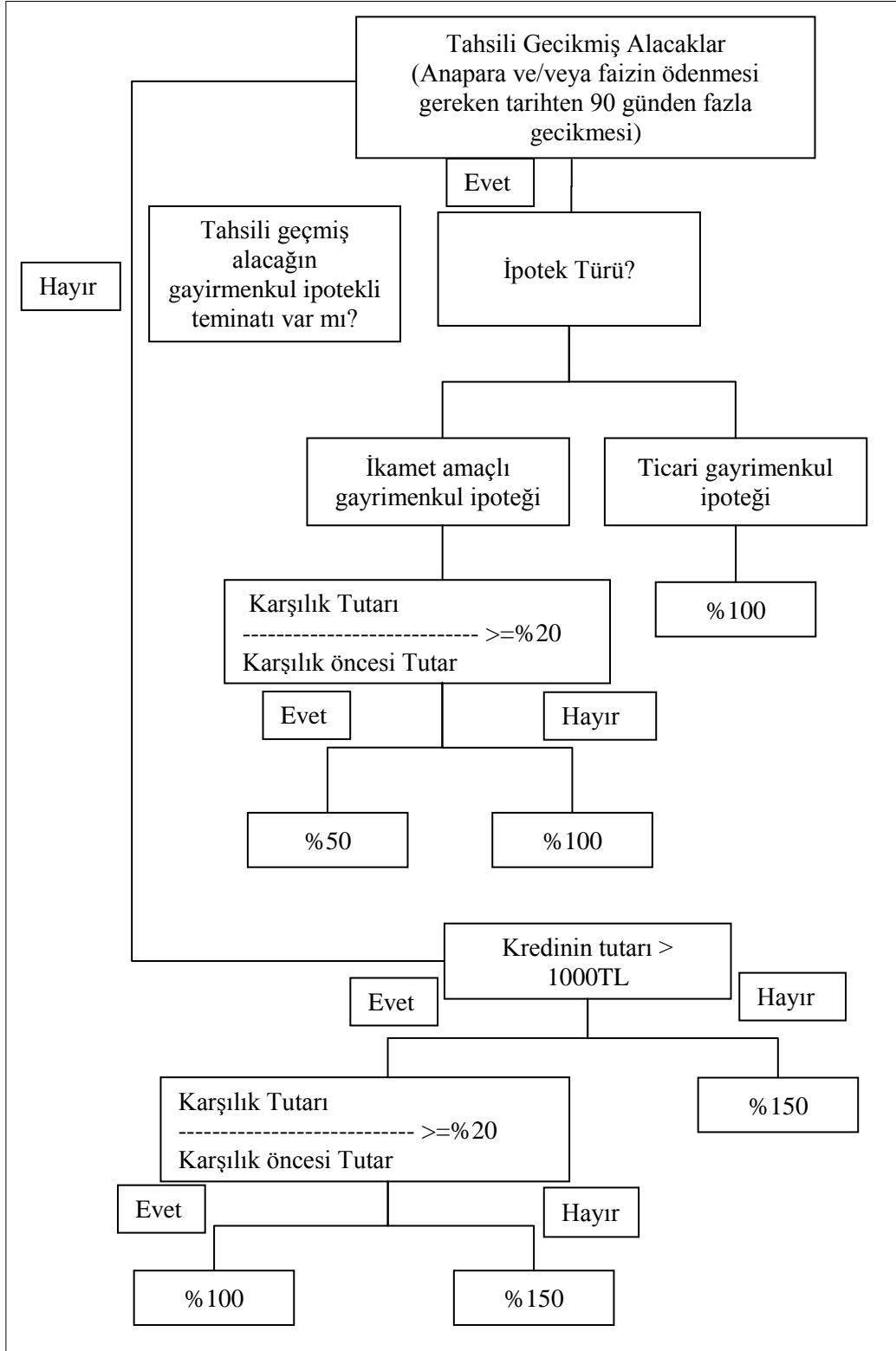
Tablo 29 : Gayrimenkul İpotegiyle Teminatlandırılmış Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

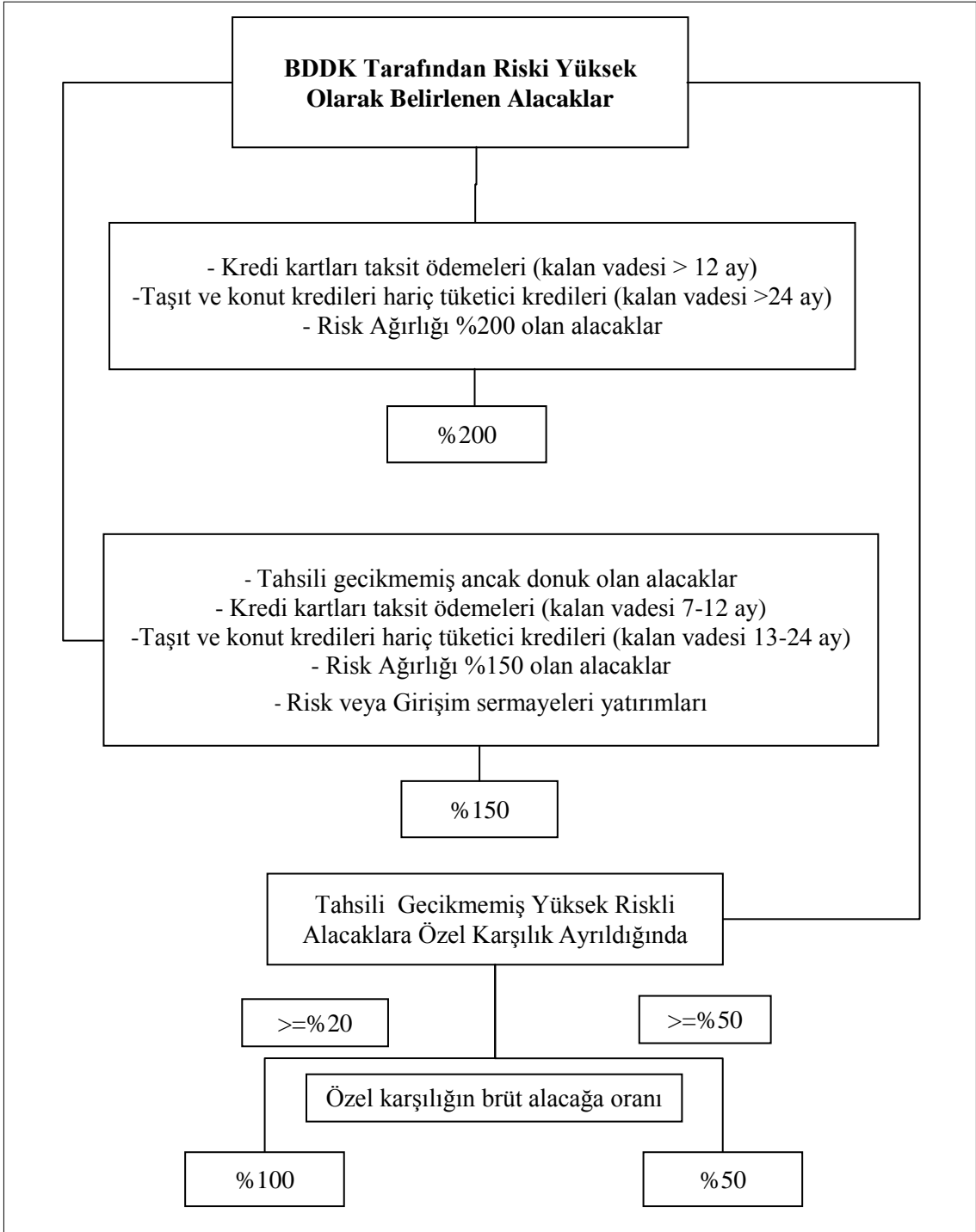
** Dördüncü derece ve üzerindeki ipotekler teminat olarak kullanılamamaktadır.

Tablo 30 : Tahsili Gecikmiş Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" i Ek-1'den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 31: BDDK Tarafından Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklara İstinaden Risk Ağırlıkları*

* Yazar tarafından BDDK tarafından 2012 yılında yayınlanmış olan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” i Ek-1’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

5. STANDART YAKLAŞIM YÖNTEMİ'NE GÖRE RİSK AĞIRLIKLIL VARLIK VE KREDİ RİSKİNİN SERMAYE AYRIMI HESAPLAMASI

Basel II'de bulunan standart yaklaşım yöntemi, 1988 yılında yayınlanan, risk ağırlıklarının, ülkeler, bankalar ya da kurumlar gibi alacağın dahil olduğu kategoriye göre belirlendiği Basel I uzlaşısında yer alan standart yaklaşım ile temelde içerik olarak büyük ölçüde aynı olmakla birlikte risk hassasiyeti daha yüksektir⁵³. Standart yaklaşımın Basel I'den Basel II'ye geçilmesiyle ortaya çıkan en temel fark subjektif bir yaklaşımdan objektif bir yaklaşıma geçilmiş olmasıdır. Basel II öncesinde standart yaklaşım yöntemi kredi kullandıran bankanın insiyatifine bağlıydı. Bir banka bir firmayı yüksek riskli olarak değerlendirirken diğer bir banka aynı firmayı orta riskli bulabiliyordu. Bu durum uluslararası bir standart sağlanmasını engellemekteydi. Basel II ile birlikte standart yaklaşım yöntemi bu subjektif bakış açısını ortadan kaldırmış, riski daha geniş bir perspektif kullanarak hesaplamaya başlamıştır⁵⁴.

Standart yaklaşım yöntemine göre bankalar asgari sermaye yeterliliği rasyosu hesaplamasını yaparken dışsal derecelendirme kuruluşları tarafından verilen ratingleri kullanmaktadır⁵⁵. Bu yöntemde dışsal derecelendirme kuruluşlarının kredi notlarının kullanılmasının temel amacı riske olan hassasiyeti arttırmak, asgari sermaye gereksinimi oranını daha duyarlı ve güvenli sınır içerisinde hesaplamaktır. Kredi verilen borçlunun iyi referansları, bilançosu, gelir ve gider tabloları, ilgili banka ile kurduğu ticari ilişkileri, piyasada bulunan diğer bankalar ile yaptığı faaliyetlerin durumu ve hesaplarının denetime açık oluşu bağımsız derecelendirme kuruluşlarından alacağı kredi notunun yükselmesine, aksi durumlar kredi notunun düşmesine sebep olmaktadır⁵⁶.

Kredi kullanacak müşterinin bağımsız derecelendirme kuruluşlarından aldığı notlar kredinin faiz oranını önemli ölçüde etkilemektedir. İyi kredi derecesine sahip olan firmalar için ilgili banka daha az risk alacağından, karşılık olarak daha az

⁵³ Cengiz, A.g.e., s. 65.

⁵⁴ Aydın, A.g.e., s. 23.

⁵⁵ Iain Leonard Johnston Brown, "Basel II Compliant Credit risk Modelling: Model development for imbalanced credit scoring data sets, Loss given Default (LGD) and Exposure of Default (EAD)", (Southampton Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), s. 4.

⁵⁶ Aydın, A.g.e., s. 23.

sermaye ayırır ve atıl sermaye tutarı azalır. Bundan dolayı bankalar iyi dereceli müşterilerine daha düşük faizli kredi kullandırır, böylece firmanın aldığı kredinin maliyetini düşürürler⁵⁷.

Standart yaklaşımın genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır⁵⁸:

- Bankalar ve yasal aracı kuruluşlar genellikle hazinenin aldığından bir risk ağırlığı daha yüksek / kötü alırlar.
- Tüm kurumsal alacak ve ticari emlak alacakları için risk ağırlığı % 100 dür.
- İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteği için risk ağırlığı % 50'dir.
- Perakende alacaklar için risk ağırlığı %75'tir.
- 90 günden uzun süreli, tahsili gecikmiş teminatsız alacakların %150 risk ağırlığı, insiyatife bağlı olarak ayrılan karşılık miktarı kadar azaltılabilir.
- Kredi riski azaltma teknikleri kabul edilir.

Standart yaklaşım yöntemine göre öncelikli olarak kur riski, likidite riski, hisse senedi riski ve faiz oranı riski gibi risk kategorileri için asgari sermaye gereksinimi ayrı ayrı hesaplanır, ardından bütün kategorilerin hesaplamalarının bitmesiyle toplamları alınarak toplam asgari sermaye gereksinimi bulunur. Standart yaklaşım yöntemine göre portföy halinde tutulan varlıklar ile yatırım enstirümanları arasında bulunan korelasyon dikkate alınmadığından hesaplanan asgari sermaye gereksinimi normalde olması gerekenden daha yüksek çıkmaktadır⁵⁹.

Standart yaklaşım yönteminde bankaların asgari sermaye gereksinimi hesaplamasında bilanço içi varlıklar ve bilanço dışı varlıklara ait kalemlerin risk sınıflarına göre risk ağırlıkları belirlenir, her bir kalemin risk ağırlıkları risk tutarları ile çarpılarak ilgili bankanın risk ağırlıklı aktifleri hesaplanır. Risk ağırlıklı aktiflerin toplamı ve toplam sermaye etkisi aşağıda verilen formüllerdeki gibidir;

$$\text{Risk Ağırlıklı Aktif Toplamı} = \text{Risk Tutarı} \times \text{Risk Ağırlığı}$$

$$\text{Sermaye Etkisi} = \text{Risk Tutarı} \times \text{Risk Ağırlığı} \times 0.08$$

⁵⁷ . Nevin Yörük, "Basel II Standartlarının KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 2, (2007), s. 372.

⁵⁸ Ankara Ticaret Odası, **Basel II, KOBİ'lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi**, Ankara, 2007, s.25.

⁵⁹ Gökçen, A.g.e., s.47

6. TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Dünyanın globalleşmesi ile birlikte finansal sistemlerde de ülkeler arası genişleme ve yayılma sonucu uluslararası düzene geçme durumu söz konusu olmaya başlamıştır. Bununla birlikte finansal sistemlerin büyük bir kısmını oluşturan ülke ekonomileri de ulusal sınırlardan çıkıp uluslararası kimlik kazanmaya başlamıştır. Ülke ekonomileri uluslararası kimlik kazandıkça iç içe geçmeye, birbirlerini etkilemeye başlamışlardır. Ülke ekonomilerin etkileşimleri ve gelişimleri arttıkça ekonomide önemli bir yeri olan bankacılık sisteminde de önemli ölçüde değişiklikler olmaya başlamıştır.

Dünyadan Türkiye'ye gelindiğinde, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan günümüze kadar ülkenin ekonomik ve politik yapısı, ülke ekonomisinde söz konusu olan gelişim ve değişimin, ülke ekonomisinin olumlu ve olumsuz performansının Türk Bankacılık Sistemi üzerinde büyük etkisi olduğu görülmektedir⁶⁰.

Çalışmanın bu kısmında Türk Bankacılık Sistemi'nin tarihsel gelişimi 1980 öncesi ve 1980 sonrası dönemler olarak iki alt başlıkta incelenecektir.

6.1 1980 Dönemi Öncesi Türkiye Bankacılık Sistemi

Türk bankacılık sisteminin ilk bankası, Osmanlı döneminde Tanzimat fermanından sonra 1847 yılında Galata bankerleri Theodor Baltazzi⁶¹ ve Jacques Alleon⁶² tarafından İstanbul'da kurulan Bank-ı Der Saadet'dir⁶³. Osmanlı döneminde Müslümanların oluşturduğu kesim dini inançlarını hayatlarının her alanında ön planda tuttıkları için, faizin haram olması sebebiyle ticarete ve para piyasaları işlemlerinde aktif olarak yer almamış, daha çok askerlik, yöneticilik, tarım ve ilim ile uğraşmıştır. Bundan dolayı para piyasaları, faizcilik, sarraflık ve ticarete daha çok

⁶⁰ Kaşif Dağ, "Türk Bankacılığında Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, 2008, s. 2.

⁶¹ (Çevrimiçi)

<http://iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr/archive/osmanli%C4%B1%20bankas%C4%B1n%C4%B1n%20kuru%20lu%C5%9Fu.pdf> (Erişim Tarihi:06.02.2014)

⁶² (Çevrimiçi)

<http://iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr/archive/osmanli%C4%B1%20bankas%C4%B1n%C4%B1n%20kuru%20lu%C5%9Fu.pdf> (Erişim Tarihi:06.02.2014)

⁶³ İlyas Şıklar, Para Teorisi Ve Politikası, 1. b., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset, 2004, s. 74.

gayrimüslim halk faaliyette bulunmuş ve ilk bankanın kuruculuğunu onlar üstlenmiştir.⁶⁴

Bank-ı Der Saadet'in kurulmasının sebepleri aşağıdaki gibidir;

- Kaimenin (paranın) değerinin korunması⁶⁵,
- Kambiyo istikrarının sağlanması⁶⁶,
- Sterlin ile kuruş arasındaki paritenin korunması⁶⁷,
- Osmanlı devleti tarafından çıkarılan bonoların piyasadi değerlerinin korunmasının sağlanması⁶⁸.

Bank-ı Der Saadet kurulduğunda sermayesi düşük olmasına rağmen Osmanlı Devleti'nin ilk bankası olması ve kabul ettiği poliçelerin Avrupa bankaları tarafından da kabul edilmesi sebebiyle prestiji ve itibarı yüksek bir banka idi. Ancak zaman içerisinde poliçelerinin dış ülkelere kabul edilmesi sebebiyle, sermayesinin de olmayışından dolayı kısa vadeli borçlarını ödeyememiş ve 1852 yılında kapatılmıştır⁶⁹.

İstanbul Bankası'nın (Bank-ı Der Saadet) kapanmasının ardından 1856 yılında Osmanlı Bankası kurulmuştur⁷⁰. İstanbul Bankası'nın faaliyetinin beş yıl gibi kısa sürede faaliyetlerini durdurması ve faaliyet alanını çok kısıtlı tutmasından dolayı ekonomik çevrelerce Osmanlı Devleti'nin ilk bankası 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası olarak kabul edilmektedir⁷¹.

1856 yılında Osmanlı Devleti ile yabancı sermaye arasında ilişkiyi sağlamak üzere İngiliz sermayesi ile kurulan Osmanlı Bankası'nın kurulmasının sebepleri aşağıdaki gibidir⁷²;

⁶⁴ Tellioğlu, A.g.e., s. 76.

⁶⁵ (Çevrimiçi) http://www.fuatciftci.com.tr/osmanl%C4%B1-devleti%E2%80%99nde-ankac%C4%B1%C4%B1k_(Erişim Tarihi:07.02.2014)

⁶⁶ (Çevrimiçi) http://www.fuatciftci.com.tr/osmanl%C4%B1-devleti%E2%80%99nde-ankac%C4%B1%C4%B1k_(Erişim Tarihi:07.02.2014)

⁶⁷ Tellioğlu, A.g.e., s. 77.

⁶⁸ A.g.e

⁶⁹ Aydın, A.g.e., s.23.

⁷⁰ (Çevrimiçi) <http://www.obarsiv.com/ob-tarih.html> (Erişim Tarihi:08.02.2014)

⁷¹ TBB, 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi "1958-2007", TBB yayınları, İstanbul, 2008, s.1

⁷² TBB, 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi "1958-2007", TBB Yayınları, İstanbul, 2008, s.1

- Tanzimat Fermanı'nın yayınlanmasından sonra devletinin gelirlerinin giderlerinin altında kalması,
- Devletin ihtiyaçlarının, ihraç edilecek paranın ve vatandaştan toplanacak vergilerin teminat olarak gösterilmesi ile birlikte İstanbul'da bulunan bankerlerden ve sarraflardan alınan borç alınarak karşılanmaya çalışılması,
- Osmanlı Devleti'nin o güne kadar karşı olduğu dış borç alma durumuna sıcak bakmaya başlaması ve dış borç alması.

Osmanlı Bankası'nın kurulması Türkiye'de bankacılığın miladı olarak sayılabilmektedir. Bu bankanın kurulumu ile birlikte, Cumhuriyet'in ilanına kadar Osmanlı döneminde İstanbul'da birçok yerli ve yabancı banka kurulmuştur. 1863 yılında Niş Valisi Mithat Paşa önderliğinde ve çiftçilerin oluşturmuş olduğu kaynakla kurulan Memleket Sandıkları kuruluşu Türkiye'de milli bankacılığın gelişiminin temel taşı olarak bilinmektedir⁷³. 1883 yılında bu bankanın adı Menafi Sandıkları olarak değiştirilmiş ancak bir başarı sağlanamamıştır. 1888 yılında Ziraat Bankası kurulmuş, Menafi Sandıkları'nın tüm hakları Ziraat Bankası'na devredilmiştir⁷⁴. Ziraat Bankası'nın kurulmasının ardından 1923 yılına kadar geçen süre zarfında 11'i İstanbul'da, 13'ü Anadolu şehirlerinde olmak üzere toplam 24 Milli banka kurulmuş ancak bunların 14'ü Cumhuriyet'in ilanından sonra da faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir⁷⁵.

Cumhuriyet'in ilanından sonra 1980 yılına kadar Türkiye'de bankacılığın gelişimi ekonomik ve politik gelişmelere bağlı olarak dört alt başlıkta incelenebilir⁷⁶;

1. Ulusal Bankalar Dönemi (1923 – 1932)
2. Özel Amaçlı Devlet Bankaları'nın Kurulduğu Dönem (1933 – 1944)
3. Özel Bankaların Geliştiği Dönem (1945 – 1959)
4. Planlı Dönem (1960 – 1980)

⁷³ Nurhan Aydın, **Bankacılık Uygulamaları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset Tesisleri, 2006, s. 25.

⁷⁴ A.g.e., s. 24.

⁷⁵ Mehmet Günel, **Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları ve Geleceği**, Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayınları, 2001.

⁷⁶ Aydın, A.g.e., s. 26.

Ulusal bankalar dönemi 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'nin toplanıp ulusal ve sanayi bankacılığının geliştirilmesine yönelik kararların alınması ve bu kararların sonucu olarak 1924 yılında Türkiye'nin ilk özel sektör bankası olan İş Bankası'nın kurulması ile başlamıştır⁷⁷. İzmir İktisat Kongresi'ne katılan sanayicilerin teklifleri değerlendirilmiş, bunun sonucunda 1925 yılında Türkiye'nin ilk kalkınma bankası ünvanı ile Türkiye Sanayi ve Maaddin Bankası kurulmuştur⁷⁸. Türkiye Sanayi ve Maaddin Bankası'nın kurulmasının esas amacı Türkiye'de yerleşik olan sanayi kuruluşlarına devlet katkısı sağlamaktır⁷⁹. 1926 yılı itibari ile İstanbul'da ve Anadolu şehirlerinde birçok yerel banka kurulmuş, bu bir yerel banka dalgası yaratmıştır. Ancak bu dalga 1929 yılında yaşanan Dünya Ekonomik Bunalımı'ndan etkilenmiş ve kurulmuş olan birçok banka kullanılmamaya başlanmıştır⁸⁰.

1929 yılında yaşanan Dünya Ekonomik Bunalımı diğer ülkeleri olduğu kadar Türkiye'yi de etkilemiş, devletçilik kavramının yaygınlaşması ile birlikte paranın merkezinin devlet olması görüşü de benimsenmeye başlanmıştır. Bu düşüncelerin ve çalışmaların sonucunda 1930 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kurulmuş ve özel amaçlı devlet bankalarının kurulduğu döneme girilmiştir.

Kurulduğu dönemde T.C. Merkez Bankası'nın başlıca görevleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır⁸¹;

- Ülke hazinesinin ve ülke ekonomisinin merkezinde bulunan bankaların finansman gereksinimlerini karşılamak,
- Paranın ülke içerisinde dolaşımını düzenlemek,
- Hükümet ile koordineli çalışarak Türk parasının değerini korumaya yönelik stratejiler belirlemek, değer kaybettirecek durumların yaşanmaması için önlemler almak.

Merkez Bankası'nın kurulmasının akabinde bu dönem içerisinde birçok devlet bankası kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. İktisadi devletçilik stratejisi ile

⁷⁷ Gökçen, A.g.e., s. 30.

⁷⁸ Aydın, A.g.e., s. 26.

⁷⁹ Emine Vargelci, "Küreselleşme Sürecinde Yükselen Ekonomilerde Bankacılık Krizleri ve Türkiye", (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2004, s. 100.

⁸⁰ Tellioğlu, A.g.e., s. 76..

⁸¹ Tarkan Giresunlu, "Avrupa Birliği'yle İlişkilerimiz ve Türk Bankacılık Sektörünün Uyumunu", (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1998, s. 48.

kurulan devlet bankaları şu şekilde sıralanabilmektedir; 1933 yılında Sümerbank ve Belediyeler Bankası, 1935 yılında Etibank, 1937 yılında Denizbank, 1938 yılında Halk Bankası ve Halk Sandıkları.⁸²

Devletçilik ilkesinin etkisinin azalıp devlet bankası kurma politikasının yavaş yavaş bırakılması ile birlikte 1945 yılında özel sektör desteklenmeye başlanmış, ve ekonominin büyümesi özel sektör üzerindeki yapıcı politikalar üzerine yaslanmaya başlamıştır. Bu durum ile birlikte özel bankaların geliştiği dönem başlamıştır.

Özel bankaların geliştiği dönem olarak adlandırılan 1945 – 1959 döneminde devlet eliyle üç banka kurulmuş, bunların dışında özel bankacılık kavramı gelişmiş, şube sayılarında agresif bir artış olmuştur. Bu dönemde devlet eliyle kurulan bankalar şunlardır; Denizcilik Bankası, T. Vakıflar Bankası ve T. Öğretmenler Bankası⁸³. Aynı dönemde kurulan özel bankalar şunlardır; 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1946 yılında Garanti Bankası, 1948 yılında Akbank, 1950 yılında Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası ve 1955 yılında Pamukbank⁸⁴.

Özel bankaların kurulması ile birlikte bankaların faaliyetlerinin kontrol edilmesi için bir kanuna ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine 1958 yılında 7129 numaralı Bankacılık Kanunu çıkarılmış ve aynı yıl içerisinde Türkiye Bankalar Birliği (TBB) kurulmuştur⁸⁵. TBB'nin kurulması ile birlikte bankalar için bir tür serbest dönem başlamış, bankalar kredi işlemleri konusunda serbest bırakılmıştır. Ancak bu serbest koşullar büyük bankalara faydalar ve avantajlar sağlamakla birlikte, sermayesi az olan küçük bankalar bu serbest koşullara dayanamayıp batmışlardır.

1960 lı yılların başlaması ile birlikte Türkiye ekonomisinde planlı dönem başlamıştır. 1960 – 1980 yılları arasında Türk bankacılık sektöründe çalışmalar yıllık planlara ve beş yıllık kalkınma planlarına uygun olarak yapılmıştır⁸⁶. Planlı dönemin en önemli özelliği uzman bankalarının, kalkınma ve yatırım bankalarının gelişimine önem verilirken ticari bankaların kurulumuna sınırlama getirilmiş

⁸² Aydın, A.g.e., s. 28.

⁸³ Aydın, A.g.e., s. 29.

⁸⁴ A.g.e.

⁸⁵ Tellioglu, A.g.e., s. 80.

⁸⁶ Oğuz Yıldırım, "Türkiye'de Bankacılık Sektörü", s. 3. (Çevrimiçi), http://paribus.tr.googlepages.com/o_yildirim.doc, (E.T.:03.03.2014)

olmasıdır⁸⁷. Planlı dönem bankacılık sektörü açısından zorlu bir dönem olmuş, tarihte “Finansal Baskı” dönemi olarak yer bulmuştur. Bu dönemde kurulmuş olan bankalar şu şekilde sıralanmaktadır; 1960 yılında T.C. Turizm Bankası, 1963 yılında Sınai ve Yatırım Kredi Bankası, 1964 yılında Devlet Yatırım Bankası, 1976 yılında Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası⁸⁸. Ayrıca bu bankalara ek olarak 1964 yılında Amerikan ve İtalyan ortak sermayesi ile kurulan Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası ve 1977 yılında Libya ve Kuveyt ortak sermayesi ile kurulan Arap-Türk Bankası planlama döneminde kurulmuş olan yabancı sermayeli ticaret bankalarıdır⁸⁹.

6.2 1980 Dönemi Sonrası Türkiye Bankacılık Sistemi

Türkiye’deki bankacılık sistemi 1980’lerden sonra daha hızlı gelişmeye başlamıştır. 1980 öncesi dönemde bankacılık devlet kontrolünde olduğundan ve bankalara kısıtlı imkanlar tanındığından gelişim sınırlanmış boyutlardaydı. 1980’den sonra yeniden yapılanan bankacılık sistemi liberalleşmeyi kullanarak gelişimini hızlandırmıştır. 80 ve öncesi Türk Bankacılık sistemi içe kapalı iken liberalleşme politikaları ile dışa açılımını başlatmış ve uluslararası uyum çalışmalarına başlanmıştır. 80 öncesi dönemde bankacılık devlet kontrolünde olduğundan tekele yakın bir sistem vardı. Rekabet ortamı olmadığı ve çok kontrollü bir sistem olduğundan dolayı banka piyasalarına giriş çok sınırlıydı⁹⁰.

70’li yıllardan sonra yaşanan ekonomik durgunluk, ödeme dengelerinde sorunlar yaratmaktaydı. Bu ekonomik durgunluğa son vermek ve kurumların döviz ihtiyaçlarını karşılamak için yeni metotlar belirleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu yeni metot dışa açılıma yardımcı olacak, ihracatı destekleyecek ve piyasa ekonomisine dayalı olacaktı. Bu kalkınma hareketi de liberalleşme politikaları sayesinde kolaylaşmıştır⁹¹.

Türkiye ekonomisi 1980’lerde kriz durumundaydı. Ekonomiyi bu kriz halinden kurtarmak ve serbest pazar işleyişine geçmek, bu dönemde alınan kararlarla olmuştur. Bu yıllarda tüm dünyada liberalleşmenin etkisi hissedilmekteydi.

⁸⁷ A.g.e.

⁸⁸ Tellioglu, A.g.e., s. 81.

⁸⁹ A.g.e.

⁹⁰ Haydar Kazgan , Toktamış Ateş ve Oğuz Tekin, **Osmanlı’dan Günümüze Türk Finans Tarihi, II.Cilt**, İstanbul : İMKB Yayını, 1999, s. 404-405.

⁹¹ TBB, “40. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi:1958-1997”, 1998.

Türkiye’de 24 Ocak kararlarıyla ekonomik yapısal dönüşümler içeren bir programı ortaya koymuştur. Bu istikrar programı 24 Ocak 1980 de yürürlüğe girmiş ve ithalata dayalı sanayileşme döneminden ihracata dayalı sanayileşme dönemini girilmiş ve büyüme hedeflerini konu alan bir reform paketi ortaya konmuştur⁹².

Türk bankacılık sisteminin gelişimine ve yeni bir sistem kurulmasına yönelik atılan adımlar şu şekilde sıralanabilir^{93,94,95};

- Temmuz 1981 sonrasında faizlerin serbest bırakılması, mevduat hesaplarına reel faizler ödenmesi
- Kredi faizlerinin yükselmeye başlaması
- Yabancı sermaye yatırıma ve yabancı banka kurulmasına izin verilmesi
- Türk bankacılığının, Türkiye dışına açılması
- Etkin kaynak kullanımı için Bankalararası Para Piyasasının kurulması
- Bankaların artan mevduat maliyetlerini dengelemek için işletme ve personel giderlerini düşürmeye çalışması
- Elektronik bankacılık ortamına geçişin başlaması
- Döviz alım satımının serbest bırakılması
- Sermaye hareketlerinin özgür bırakılması
- Banka kaynaklarının değişmesi
- Varlıkların nakite çevrilebilmesi ihtiyacını karşılamak için Interbank piyasasının kurulması
- İhracata yönelik olarak 1987 yılında Türk Eximbank’ın kurulması. Banka kredi ve sigorta çalışmalarının bu banka üzerinden yürütülmesi
- Müşteri hizmetlerinde ki çeşitliliğin artırılması ve hizmet süresi kısaltılması
- Avrupa Birliği standartlarına uygun olan bankaların aktif sermaye oranlarının artırılması
- Denetim ve gözetim sistemleri daha etkin hale getirilmesi

⁹² Cem Okan Tuncel, “Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Liberalizasyon ve Bankacılık Krizi:Türkiye Örneği”, (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2003, s. 121.

⁹³ İlker Parasız, **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, 7. b., Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2013, s.124.

⁹⁴ Gülay Hız, “Türk Bankacılık Sisteminin Avrupa Birliği Standartlarına Uyum Sorunu”, (Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2002, s. 27.

⁹⁵ Öztin Akgüç, **100 Soruda Türkiye’de Bankacılık**, 2. b., İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1989, s. 73,77.

- 1980 yılında Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununun çıkarılması

Atılan adımlar kısa sürede etkisini göstermiş ve banka sayısı, yabancı sermayeli banka sayısı, yatırım bankaları, altyapılar ve kullanılan teknolojilerde pozitif yönde ilerlemeler görülmüştür. Bankacılık sektörü 1980’lerde 20.8 milyar dolar ile gayrisafi milli hasılanın %28.6’sına denk gelirken 1990’larda 58.2 milyar dolara kadar yükselmiştir⁹⁶.

Tablo 32: 1980 - 1990 Dönemi Bankacılık Sektörünün Gelişimi

	1981	1985	1989
Banka Sayısı (Adet)	45	50	62
Özel Sermayeli Ticari Banka	24	20	24
Yatırım ve Kalkınma Bankası	2	2	9
Özel Kanunlara Tabi Kamu Bankası	13	13	8
Yabancı Sermayeli Bankalar	6	15	21
Şube Başına Düşen Personel (Adet)	20,3	22,0	25,6
Personel Başına Düşen Aktif (\$)	203.954	210.764	347.390
Personel Gid. / Toplam Gid. (%)	25,2	9,8	8,9
Kredi / Mevduat (%)	86,2	67,1	73,8
Faiz Geliri / Faiz Gideri (%)	136,9	108,8	113,6
Net Kar / Toplam Aktif	1,75	1,62	1,76

Kaynak; Ahmet Dinçer, **Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, Ekim 2006, s.88.

⁹⁶ BDDK, **Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2002b, s, 21.

1980 sonrası dönemde bankalar daha fazla mevduat toplamak, bankacılık giderlerini karşılamak amacıyla daha fazla personel alımı yapmışlardır. İstihdam edilen bu personel bankacılık ürünlerini pazarlayacak ve bankaların büyümesine yardımcı olacaktır. 1981 yılında şubelerde ortalama 20 kişi çalışırken 1989'lara gelindiğinde şube başına çalışan sayısı ortalama 26 lara yükselmiştir. Yeni teknolojilerin bankacılık sistemlerine entegrasyonu ile birlikte personel verimliliği de artmıştır. Kredi kullanımında risk yaklaşımının tam olarak oturmaması sebebiyle kredi/mevduat oranları yüksek seviyelerde görülmüştür⁹⁷.

Tablo 33 : 1990 - 2000 Dönemi Bankacılık Sektörünün Gelişimi

	1990	1995	2000
Banka Sayısı (Adet)	66	68	79
Özel Sermayeli Ticari Banka	25	32	28
Yatırım ve Kalkınma Bankası	7	7	12
Özel Kanunlara Tabi Kamu Bankası	11	8	18
Yabancı Sermayeli Bankalar	23	21	21
Şube Başına Düşen Personel (Adet)	23,5	23,3	21,7
Personel Başına Düşen Aktif (\$)	361.696	460.060	1.524.158
Personel Gid. / Toplam Gid. (%)	12,5	10,1	9,2
Kredi / Mevduat (%)	84,0	41,7	49,9
Faiz Geliri / Faiz Gideri (%)	6,4	8,4	3,5
Net Kar / Toplam Aktif	2,3	2,8	-2,8

Kaynak; Ahmet Dinçer, **Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, Ekim 2006, s.88.

Tablolarda belirtilen yıllarda bankacılığın ekonomideki payı artmasına rağmen sektördeki uzun vadeli yatırım fonksiyonlarında azalma görülmüştür.

⁹⁷ Ahmet Dinçer, **Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, Ekim 2006, s.88.

Bankaların dışa açılması, altyapılar, hizmet çeşitliliği alanlarında da olumlu yönde artışlar görülmüştür. 90'lı yıllarda kredi/mevduat oranı %84 iken 2000 li yıllarda bu oran %50'lilere gerilemiştir. Bu oranlar da sektörün üretim çalışmalarına olan desteğindeki azalma ile doğru orantılıdır⁹⁸.

1980'li yıllarda reformların da etkisiyle görülen bu olumlu hava sektörün gelişmesini sağlarken, 90'lı yıllara gelindiğinde ekonomik krizlerin de etkisiyle bankacılık sektörünün büyümesi durmuş ve negatif yönde bir eğim kazanmıştır. Körfez Krizi (dış kaynaklı), 5 nisans 1994'te yaşanan finansal krizler (iç kriz) iyi yönetilememiş ve mali sistemlerini oturtamamış bankaların çöküşüne yol açmıştır. Sektörün likidite ihtiyaçları bu krizler döneminde karşılanamamış olup, sektörün varlık oranı çok fazla azalmıştır⁹⁹.

1990 lı yılların başında düşük kur, yüksek faiz politikası benimsenmiştir. Bu politika kar oranlarını azaltırken, riskleri arttırmış ve bir istikrarsızlık ortamı hakim olmuştur. Merkez bankasının da o dönemde krize karşı kullanabileceği bir rezervinin olmaması ve kriz yönetiminin iyi yapılamaması nedeniyle 1994 krizi patlak vermiştir ve tüm bankacılık alanını zor durumda bırakmıştır¹⁰⁰.

1994 krizinin yaşanması ile birlikte krizden sonraki beş yılda toplam 11 bankaya el konulmuştur¹⁰¹.

1994 krizinin önüne tasarruf mevduatlarının tamamının sigorta altına alınması ile geçilmiştir. Ancak 1994 krizi 1998 ve 1999 yıllarında oluşmuş olan krizlerin ana nedenleri arasında yer almıştır. Bankaların kredi hacimleri bu krizler sebebiyle azalmıştır. Sonuç olarak tüm bu yaşanan finansal krizlere ve gelişmelere bakıldığında denebilir ki Türk bankacılık sektörü 1999 yılı sonunda finansal açıdan çok hassas, iç ve dış parasal tehditlere ve krizlere karşı çok duyarlı bir yapıya sahip olmuştur¹⁰².

⁹⁸ Dinçer, A.g.e., s.92.

⁹⁹ Fatih Kırac, "Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi", (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara:2007, s.58.

¹⁰⁰ Yıldırım, A.g.e., s.4.

¹⁰¹ (Çevrimiçi)

http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/kurum_bilgileri/bddk_hakkinda/5802bddkkitapcik16_07son.pdf, (Erişim Tarihi: 17.05.2014)

¹⁰² Salih Gürleyendağ, "Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri", (Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul:2006, s. 83.

1999 yılının sonlarında 1990 lı yıllarda yaşanan krizlerden alınan dersler ile birlikte çeşitli yapıcı kararlar alınmış ve alınan bu kararları uygulamak adına 2000li yılların başında çalışmalar başlatılmıştır. Krizin yaşandığı dönemde bankaları denetleyici, faaliyetlerini kontrol edici, düzenleyici veya cezai yaptırımlarda bulunan tek bir kurum yoktu. Bu işleri Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası üstlenmişti. Merkez Bankası, bankaları uzaktan denetlemek ve kontrol etmekten sorumlu iken Hazine Müsteşarlığı Bankacılık Kanununun uygulanmasından, bankaları yerinde denetlemekten (murakıplar aracılığı ile) ve denetlemelerin sonuçlarına göre gerek görülmesi durumunda bankalara cezai yaptırımlarda bulunmaktan sorumlu idi¹⁰³.

2000 li yılların başında alınan kararların uygulanmasına, bankacılık sektörünü denetleyici ve düzenleyici tek bir kurumun kurulması, iki parçalı olan denetleme mekanizmasının tek elde toplanması yönünde çalışmalar ile başlanmıştır. Bu doğrultuda 31 Ağustos 2000 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) kurulmuştur¹⁰⁴.

BDDK'nın kurulması ile birlikte T.C. Merkez Bankası'nın ve Hazine Müsteşarlığının bankalar konusundaki çalışmaları tamamıyla son bulmamış, bu iki kurum BDDK'ya destek mahiyetinde finansal sistemde söz sahibi olmaya devam etmiştir.

6.3 2000 li Yıllarda Türkiye'de Bankacılık Sektörü

Aralık 2013 itibariyle bankacılık sektöründe faaliyet gösteren toplam 45 banka bulunmaktadır. Bunlardan 32 tanesini mevduat bankaları, 13 tanesini de kalkınma ve yatırım bankaları oluşturmaktadır. Mevduat bankaları müşterilerden kendi hesabına mevduat kabul eden ve müşterilerine kredi kullandırabilen bankaların Türkiye'deki kuruluşlarından oluşmaktadır. Kalkınma ve yatırım bankaları ise kredi kullandırmak amacıyla kurulmuş olan bankaların Türkiye'deki yapılanmalarından oluşmaktadır¹⁰⁵.

Tablo 34 : Banka ve Şube Sayısı

¹⁰³ (Çevrimiçi)

http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/kurum_bilgileri/bddk_hakkinda/5802bddkkitapcik16_07son.pdf, (Erişim Tarihi: 17.05.2014)

¹⁰⁴ Aydın, A.g.e., s. 38.

¹⁰⁵ TBB, Bankalarımız 2013, s. 237.

	2002	2002	2009	2009	2013	2013
	Banka Sayısı	Şube Sayısı	Banka Sayısı	Şube Sayısı	Banka Sayısı	Şube Sayısı
Mevduat Bankaları	40	6.087	32	8.991	32	10.981
Kamu Bankaları	3	2.019	3	2.530	3	3.397
Özel Bankalar	20	3.659	11	4.390	11	5.339
Fondaki Bankalar	2	203	1	1	1	1
Yabancı Bankalar	15	206	17	2.070	17	2.244
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	19	13	45	13	40
Toplam	54	6106	45	9.036	45	11.021

Kaynak : TBB, Bankalarımız 2013, s. 237

Bankalardaki personel sayısı 2000'li yıllardan itibaren artış göstermektedir. 2013 yılında yalnızca kalkınma ve fona devredilen bankalarda kısmi personel azalması seyredilmektedir.

Tablo 35 : Bankalarda Bulunan Personel Sayısı

	2002	2009	2013
Mevduat Bankaları	118.329	167.064	192.219
Kamu S. Bankalar	40.159	44.856	54.466
Özel S. Bankalar	66.869	82.271	93.365
Fondaki Bankalar	5.886	261	229
Yabancı Bankalar	5.416	39.676	44.159
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4.942	5.339	5.246
Toplam	123.271	172.403	197.465

Kaynak : TBB, Bankalarımız 2013, s. 237

Bankacılık sektörünün istihdama katkısı da yükselen değerlerden biridir. Bankaların kuruluşlarından beri artan şube sayısı ile doğru orantılı olarak sektördeki istihdam oranları da artmıştır. 2013 yılına gelindiğinde de bu artış eğiliminin devam ettiği görülmektedir.

Tablo 36 : Bankaların Sağlamış Olduğu İstihdam

	2011	2012	2013
Mevduat Bankaları	176.576	181.197	192.219
Kamu S. Bankalar	50.239	51.587	54.466
Özel S. Bankalar	89.047	90.612	93.365
Fondaki Bankalar	243	2266	229
Yabancı Bankalar	37.047	38.772	44.159
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4.842	4.901	5.246
Toplam	123.271	186.098	197.465

Kaynak : TBB, Bankalarımız 2013, s. 1-10.

İlk beş bankanın aktifler ve mevduatlardaki oranı gerilerken toplam kredilerdeki oranı 2013 yılı için sabit kalmıştır. İlk on banka için ise toplam aktifler ve toplam mevduatlardaki oran iki puan düşmüş, toplam krediler oranı da bir puan azalmıştır.

Tablo 37: Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (Yüzde)

	2008	2011	2012	2013
Toplam Aktiflere Göre İlk Beş Banka				
Toplam Aktif	62	61	60	58
Toplam Mevduat	65	62	61	59
Toplam Krediler	58	58	56	56
Toplam Aktiflere Göre İlk On Banka				
Toplam Aktif	86	87	87	86
Toplam Mevduat	90	91	91	90
Toplam Krediler	84	87	86	85

Kaynak : TBB, Bankalarımız 2013, s. 1-10.

Mevduat bankalarının sektör içindeki toplam aktif payı 2013 yılında % 90 olarak belirlenmiştir. Yatırım bankalarının payı %4, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise 2013 yılı için %6 olarak hesaplanmıştır. Mevduat bankaları içinde ise kamu sermayeli mevduat bankaları %28, yabancı sermayeli mevduat bankaları %14, özel sermayeli bankalar ise %48 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 38 : Banka Gruplarının Payları (Yüzde)

	Toplam Aktifler	Krediler	Mevduat/Katılım Payı
Mevduat	90	90	94
Kamu	28	26	32
Özel	48	49	48
Yabancı	14	14	14
KYB	4	4	-
Katılım	6	6	6
Sektör	100	100	100

Kaynak : (Çevrimiçi) <http://www.bddk.gov.tr/WebSitesi/default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.05.2014)

7. BASEL II DÜZENLEMELERİ KAPSAMINDA TÜRKİYE'DE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

Basel II kriterlerinin dünya çapında uygulanmasının artması ile birlikte Türkiye'de de bu yönde çalışmalar başlatılmıştır. Basel II kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörüne uygunluğu, uygulanabilirliği, karşılaşılabilecek muhtemel problemler ile ilgili BDDK 2002 yılı itibari ile çalışmalarını başlatmıştır. BDDK'nın Basel hakkında görüşü, Basel II Standartları'nın maliyeti yüksek ancak bir o kadar da finansal piyasaya faydasının yüksek olduğu yönündedir¹⁰⁶.

BDDK'nın Basel II'ye ilişkin geçiş süreci ile ilgili hazırlamış olduğu yol haritasına göre Basel II Yönlendirme Komitesi kurulmuş, bu yol haritasına ilaveten BDDK nezdinde bulunan Basel II ile ilgili her dairenin ve Türkiye Bankalar Birliği'nin de yol haritası olması gerekliliğini bildirmiştir¹⁰⁷. Basel II Yönlendirme Komitesi periyodik olarak toplanıp ve yapılan çalışmalar ile ilgili bankalarda bulunan temsilcilerinden geri bildirimler almakta ve çalışmalarına bu şekilde yön vermektedir.

7.1 BDDK Tarafından Yapılan Sayısal Etki Çalışmaları

BDDK'nın sayısal etki çalışmalarını yapma sebebi Basel II kriterlerinin Türkiye Bankacılık sektörü üzerindeki etkilerini, sermaye yükümlülüklerinin değişimi üzerine etkilerini analiz etmek ve elde edilen somut istatistikî sonuçlar ile çalışmalarına katkı sağlamaktır. Sayısal etki çalışmaları yıllar içerisinde güncellenmiş, katılımcı sayıları ve buna bağlı olarak çalışma sonuçları değişiklik göstermiştir. BDDK tarafından 2004 yılında QIS -TR¹⁰⁸, 2007 yılında QIS-TR2¹⁰⁹, 2011 yılında QIS-TR3¹¹⁰ olmak üzere üç adet sayısal etki çalışması yapılmıştır.

¹⁰⁶ BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s.12.

¹⁰⁷ BDDK, **Basel-II'ye Geçişe İlişkin Yol Haritası (Taslak)**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2005, s.2.

¹⁰⁸ BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004.

¹⁰⁹ BDDK, **Basel 2 İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2007.

¹¹⁰ BDDK, **Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması QIS-TR3 Değerlendirme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2011.

7.1.1 QIS-TR:Türkiye’de Yapılan İlk Basel Sayısal Etki Çalışması

2002 yılının Eylül ayında Basel Komitesi tarafından başlatılan 3. Sayısal Etki Çalışması (QIS-3)’na Türkiye’den aktif büyüklüğü (yaklaşık olarak tüm sektörün %60’ı) en yüksek olan 6 banka katılmış, çalışmanın nihai değerlendirme toplantısı 10-11 Mart 2003 tarihlerinde Türkiye’de yapılmış ve çalışmanın sonuçlarına istinaden ülkemizin görüşleri alınıp yayınlanmıştır¹¹¹. QIS-3 sayısal etki çalışması BDDK için de yol gösterici olmuştur. BDDK bu çalışma ile edindiği tecrübeler doğrultusunda QIS-TR sayısal etki çalışmasının hazırlıklarını başlatmış, bu çalışmanın en önemli parametresi olan katılımcıları belirlemiştir. QIS-TR sayısal etki çalışmasına sektörden ciddi bir katılım olmuştur. Türkiye Bankacılık Sektörü’nün aktif büyüklüğünün %95’ini oluşturan toplam 23 adet banka bu çalışmaya katılmıştır¹¹². Bu çalışmanın diğer bir özelliği de bu konuda yapılan ilk yerel çalışma olmasıdır.

Katılımcı bankalar QIS-TR çalışmasında farklı risk hesaplamaları için birden fazla yaklaşım kullanmışlardır¹¹³;

- Piyasa Riski Hesaplaması: Standart Yaklaşım
- Kredi Riski Hesaplaması: Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım ve Standart Yaklaşım
- Operasyonel Risk Hesaplaması: Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım.

QIS-TR çalışmasının sonuçları kredi riski hesaplamasında kullanılan yaklaşımlardan yola çıkılarak çift bacaklı olarak incelenmiştir. İlk bacadta “Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım Sonuçları”, ikinci bacadta “Standart Yaklaşım Sonuçları” elde edilmiştir¹¹⁴.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım ile Standart Yaklaşım’da hesaplanan risk ağırlıklı varlık (RAV) toplamı farklı olacağından her iki yöntemde elde edilen asgari

¹¹¹ BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 12.

¹¹² BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 13.

¹¹³ BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 16.

¹¹⁴ BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 16.

sermaye yeterliliği rasyosunun (SYR) da farklı çıkması beklenmektedir. Nitekim çalışma sonucu incelendiğinde sonuçlar bu tezi doğrular şeklinde olmuştur.

Tablo 39 : QIS-TR Sayısal Etki Çalışması Sonuçları

	Güncel Durum	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım
Özkaynak Toplamı	25.128	25.039	25.039
RAV Toplamı	87.124	146.638	148.425
SYR (%)	28.8	17.1	16.9

Kaynak: BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 69.

Tablo incelendiğinde her iki yaklaşımda da özkaynak toplamının değişmediği, ancak yaklaşımın getirdiği gerekliliklerin farklı olması sebebi ile risk ağırlıklı varlık toplamının farklılaştığı görülmektedir. Sermaye Yeterliliği Oranı formülü göz önüne getirildiğinde payı aynı olan iki hesaplamanın paydaları değiştiğinden oranlar da iki yöntemde farklılık göstermektedir. Güncel durum ile kıyaslandığında her iki yöntem de ayrılacak sermaye tutarı hususunda daha ekonomik bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ortaya çıkan oranların her ikisi de %8 den büyük olduğundan her iki yaklaşım kullanıldığında da asgari miktarda ihtiyaç duyulan sermaye tutarının üzerinde bir sermayenin ayrıldığı bundan dolayı ek sermaye ayırımına gitmenin gereğinin olmadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır. Tabiki elde edilen sonuçlar çalışmaya katılan 23 bankanın toplamı niteliğinde olduğundan konsolide olarak değerlendirilmelidir.

Sermaye yeterliliği hesaplamasında bir diğer önemli husus da risk ağırlıklarındır. Risk ağırlıklarının belirlenmesinde bankaların alacaklarının (portföyünün) tipi önem kazanmaktadır. Örneğin ratingi olmayan kurumsal müşteriler %100 risk ağırlığı ile çarpılırken, perakende müşteriler %75 risk ağırlığı ile çarpılmaktadır. Bu durum kurumsal müşteriler için daha fazla sermaye ayırma gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. QIS-TR çalışmasında portföy ayırımına giderek de SYR oranı farkları incelenmiştir.

Tablo 40 : Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri

AŞAMALAR	ETKİLER			
	%28.8			
Katılımcı bankaların mevcut mevzuat çerçevesinde hesaplanan SYR oranı	S.Y. (%)	B.S.Y. (%)	Her Aşamada Oluşan Fark (puan)	
			S.Y.	B.S.Y.
Hükümet portföyü ve ticari portföy	20,1	20,2	-8,7	-8,6
Şirketler portföyü	18,9	18,9	-1,2	-1,3
Bankalar portföyü	18,6	18,7	-0,3	-0,2
Perakende portföyü	19,0	19,1	0,4	0,4
İştirakler portföyü	18,9	18,9	-0,1	-0,2
Operasyonel risk	16,9	17,1	-2,0	-1,8
Basel II kapsamında hesaplanan SYR	16,9	17,1		

Kaynak: BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 40.

7.1.2 QIS-TR2:Türkiye’de Yapılan İkinci Basel Sayısal Etki Çalışması

QIS-TR2 çalışması Ekim 2006 ve Haziran 2007 döneminde, 2006 yılının Eylül ayının verileri kullanılarak, Türkiye Bankacılık Sektörü’nün aktif toplamının yaklaşık olarak %97’sini oluşturan 31 bankanın katılımı ile gerçekleştirilmiştir¹¹⁵.

Katılımcı bankalar QIS-TR2 çalışmasında farklı risk hesaplamaları için birden fazla yaklaşım kullanmışlardır¹¹⁶;

- Piyasa Riski Hesaplaması: Standart Yaklaşım
- Kredi Riski Hesaplaması: Standart Yaklaşım
- Operasyonel Risk Hesaplaması: Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım.

¹¹⁵ BDDK, **Basel 2 İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2007, s.1.

¹¹⁶ BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 6.

Tablo 41: QIS-TR2 Sayısal Etki Çalışması Sonuçları

	Güncel Durum	Standart Yaklaşım
Özkaynak Toplamı	50,084	50,354
RAV Toplamı	259,335	368,195
SYR (%)	19,31	13,68

Kaynak: BDDK, **Basel 2 İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2007, s.152.

Tablo incelendiğinde özkaynak toplamının güncel durumdan çok sapma göstermemesine rağmen standart yaklaşımın getirdiği gerekliliklerin farklı olması sebebi ile risk ağırlıklı varlık toplamının farklılaştığı görülmektedir. Sermaye Yeterliliği Oranı formülü göz önüne getirildiğinde payı aynı olan iki hesaplamının paydaları değiştiğinden oranlar da iki yöntemde farklılık göstermektedir. Güncel durum ile kıyaslandığında standart yöntem ayrılacak sermaye tutarı hususunda daha ekonomik bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ortaya çıkan oran %8 den büyük olduğundan kullanıldığında da asgari miktarda ihtiyaç duyulan sermaye tutarının üzerinde bir sermayenin ayrıldığı bundan dolayı ek sermaye ayırımına gitmenin gereğinin olmadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır. Tabiki elde edilen sonuçlar çalışmaya katılan 31 bankanın toplamı niteliğinde olduğundan konsolide olarak değerlendirilmelidir.

7.1.3 QIS-TR3:Türkiye’de Yapılan Sonuncu Basel Sayısal Etki Çalışması

QIS-TR3 çalışması Mart 2011 tarihinde Türkiye Bankacılık Sektörü’nün aktif toplamının yaklaşık olarak %99’unu oluşturan 45 bankanın katılımı ile gerçekleştirilmiştir¹¹⁷. Çalışmaya katılan banka sayısına bakıldığında neredeyse bütün bankaların çalışmaya katıldığı gözlemlenmektedir. Bu durum çalışmanın sonuçlarının bankacılık sektörünün tamamı adına yorumlanabileceğini göstermektedir.

¹¹⁷ BDDK, **Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması QIS-TR3 Değerlendirme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2011, s.3.

QIS-TR3 çalışmasının ilk iki sayısal etki çalışmasından en büyük farkı Basel II ile ilgili metinlerin çoğunluğunun BDDK tarafından yayınlanmış olup, ilgili taslakların sektör üzerindeki etkilerinin detaylı incelenebilir olmasıdır¹¹⁸.

Katılımcı bankalar QIS-TR3 çalışmasında risk hesaplamaları için aşağıdaki yaklaşımları kullanmak durumunda bırakılmışlardır¹¹⁹;

- Piyasa Riski Hesaplaması: Standart Yaklaşım
- Kredi Riski Hesaplaması: Standart Yaklaşım
- Operasyonel Risk Hesaplaması: Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım.

Tablo 42 : QIS-TR3 Sayısal Etki Çalışması Sonuçları

	Güncel Durum	Standart Yaklaşım
Özkaynak Toplamı	116.701	116.831
RAV Toplamı	635.821	689.269
SYR (%)	18,35	16,95

Kaynak: BDDK, **Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması QIS-TR3 Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2011, s.134.

Tablo incelendiğinde özkaynak toplamının güncel durumdan çok sapma göstermemesine rağmen standart yaklaşımın getirdiği gerekliliklerin farklı olması sebebi ile risk ağırlıklı varlık toplamının farklılaştığı görülmektedir. Sermaye Yeterliliği Oranı formülü göz önüne getirildiğinde payı aynı olan iki hesaplamının paydaları değiştiğinden oranlar da iki yöntemde farklılık göstermektedir. Güncel durum ile kıyaslandığında standart yöntem ayrılacak sermaye tutarı hususunda daha ekonomik bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ortaya çıkan oran %8 den büyük olduğundan kullanıldığında da asgari miktarda ihtiyaç duyulan sermaye tutarının üzerinde bir sermayenin ayrıldığı bundan dolayı ek sermaye ayırımına gitmenin gereğinin olmadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır. Tabiki elde edilen sonuçlar çalışmaya katılan 45 bankanın toplamı niteliğinde olduğundan konsolide olarak değerlendirilmelidir.

¹¹⁸ BDDK, **Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması QIS-TR3 Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2011, s.3.

¹¹⁹ BDDK, **Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması QIS-TR3 Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2011, s.6.

7.2 Türk Bankacılık Sistemi'nde Basel II'ye Hazırlık Sürecinde Yapılan Çalışmalar

Kredi riski, operasyonel risk ve piyasa riski hesaplamalarında standart yaklaşımı kullanacak olan küçük veya orta ölçekli bankalar ya da katılım bankaları aşağıdaki çalışmalarını yapmışlardır¹²⁰.

- Varlıkların ve alacakların portföylere sınıflandırılması
- KOBİ/Perakende/Kurumsal ayrımının yapılması
- Dışsal derecelendirme kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notlarının eşleştirilmesi
- Faaliyet kollarına istinaden gelir/gider ayrımının yapılması
- Müşteri takip sisteminin işlevsel hale getirilmesi
- Teminat takip sisteminin işlevsel hale getirilmesi

Kredi riski veya operasyonel risk hesaplamasında gelişmiş yaklaşımları kullanmayı planlayan büyük ölçekli bankalar bu doğrultuda aşağıdaki çalışmalarını yapmışlardır¹²¹;

- Bilgi eksikliklerinin kontrol ve tespit edilmesi
- Müşteri bilgileri verisinin toplanması sürecinin bir merkeze bağlanması
- Toplanan verinin depolanması
- Risklerin ve risk ağırlıklarının sayısallaştırılması için gereken yöntem ve tekniklerin tespit edilmesi
- Bilgi işlem ve teknoloji işlemlerinin otomasyonu
- Risk ölçüm modellerinin geliştirilmesi.

¹²⁰ BDDK, **Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2006, s. 2.

¹²¹ BDDK, **Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2006, s. 3.

7.3 Türk Bankacılık Sistemi'nde Basel II'ye Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar

BDDK tarafından yayımlanan tebliğler ve yönetmelikler doğrultusunda Basel II sürecine hazırlanan bankalar için herşey kusursuz ilerlememektedir. Çoğu zaman teoride yazan ile uygulamaya konan arasında farklar ortaya çıkmaktadır. Basel II kavramının ülkemizde yerleşmesi ile birlikte uygulamada karşılaşılan sayısız sorun söz konusu olmuştur. Bankaların Basel II standartlarını uygulamaları esnasında karşılaştıkları sorunlar aşağıdaki gibidir¹²²;

- Türk Bankacılık Sistemi'nde "Risk" ve "Risk Yönetimi" kavramlarının tam anlamı ile yer almaması, dolayısıyla yerleşik bir risk kültürünün bulunmaması,
- Basel II standartlarının uygulanmasında teknik bilgi düzeyinin yüksek olması gerekliliği insan kaynağı olduğu kadar bilgi işlem kaynağı da gerektirmektedir. Küçük ve orta ölçekli bankalar gerekli insan ve bilgi işlem desteğini alabilecek yatırımlarda bulunamamaktadır.
- Birleşme yaşayan veya yaşamakta olan bankalarda bilgi sistemleri ile müşteri bilgilerinin birbirleri ile uyumlu hale getirilmesi zaman alabilmekte, bu durum Basel II standartlarının uygulanmasında sorun çıkarabilmektedir.
- Basel II'nin cari banka işlemlerinden tamamen farklı bir yapıya sahip olması, Basel II raporlarının yapılması için gerekli olan sistem, süreç ve uygulamaların muhasebe raporlarından tamamıyla farklı olmasından dolayı bankalar için ek bir yük gelmektedir.

¹²² BDDK, **Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu**, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2006, s. 4.

8. SONUÇ

Küreselleşme ile birlikte finansal piyasalarda baş gösteren hareketlilik, derinleşme ve genişleme bankacılık sektörü açısından olumlu ve olumsuz etkileri de beraberinde getirmiştir. Globalleşme aslında beraberinde karmaşık ve komplike bir finansal sistem de getirmiştir denebilir. Bankacılık sektörü açısından olumlu yönler bakıldığında, ülkelerin finansal piyasaları arasındaki sınırların kalkması ülkelerin işlem hacimlerinin artmasına, işlem alanının büyümesine ve işlem yapılan ürünlerin çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Olumsuz yönlerin başında ise bu kadar içiçe ve şeffaf bir hal alan finansal piyasaların çok çeşitli risklere maruz kalabilecek olması gelmektedir. Risk kavramına yabancı olan ülkelerin tamamı yaşanan finansal krizlerden sonra risk yönetimini başlıca görevlerinden biri haline getirmişlerdir. Türkiye de diğer ülkelerde olduğu gibi 1980 lerde baş gösteren kriz ile karşı karşıya kalmış, yetersiz sermaye tutarından dolayı birçok banka batma tehlikesi yaşamış ve ortaya bankaların risk yönetiminden bi haber olduğunu gösteren bir tablo çıkmıştır. Basel komitesi tarafından ilk Basel metni yayınlandığında ülkelerin bu standartları uygulama zorunluluğu yoktu. Basel standartlarını uygulamak ülkelerin kendi inisiyatiflerine bırakılmıştı. Ancak diğer bir yandan da krizle başa çıkabilmenin, krizi en az zararla atlatabilmenin yolunun da Basel standartlarını uygulamak olduğu biliniyordu. Her ne kadar zorunluluk olmasa da risk yönetiminin bankaların hayatlarını krizlerde de batma tehlikesi ile baş başa kalmadan idame ettirebilmeleri için ne kadar elzem olduğunu anlamaları ile birlikte Basel standartlarını uygulamayı bir zorunluluk olarak görmeye başlamışlar ve uygulama yönünde çalışmalara başlamışlardır. Diğer ülkeler gibi Türkiye’de de Basel I standartlarının yayınlanmasının akabinde BDDK tarafından standartların uygulanmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Çalışmalarda öncelikli olarak Türkiye Bankacılık Sektörü’nün bu duruma hazır olup olmadığı, standartların uygulanması için gerekli teknik ve operasyonel ekibin hazırlanma durumu gibi koşullar konusunda araştırmalar ve anket çalışmaları yapılmıştır. Basel standartlarının uygulanması yüksek maliyetleri olan bir süreçtir. Yeterli özelliklere sahip çalışan, operasyonel ve teknik desteğin tam anlamı ile sağlanması uzun ve yorucu bir süreçtir. Bundan dolayı

BDDK Basel’I ilk uygulamaya başladığında çalışmalara bankacılık piyasasında aktif büyüklüğü en yüksek olan dört banka ile başlamıştır. Bir süre bu dört banka ile devam eden çalışmalar zamanla küçük ve orta ölçekli bankalara da yayılmış, Basel standartlarının uygulanma hacmi gittikçe artmıştır. Basel II standartları Basel I standartlarına göre uygulanması her ne kadar zor olsa da hesaplamada hassasiyeti daha yüksek olduğundan Basel I’in uygulanması bir süre sonra bırakılmış, Basel II uygulanmaya başlanmıştır. Basel Standartlarının uygulanması konusunda mevcut olan üç farklı yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar, Standart Yaklaşım, Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı ve İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımı’dır. Basel II ülkemizde ve dünyada çoğunlukla standart yaklaşım kullanılarak uygulanmaktadır. Standart Yaklaşımında alacakların risk ağırlıkları hesaplanırken alacağın bir dış derecelendirme kuruluşundan aldığı rating kullanılır. İçsel Derecelendirme Yaklaşımında ise asgari sermaye yükümlülüğünü hesaplayan banka müşterilerine 1 den 17 ye kadar olan skaladan bir rating vermektedir. Bankaların müşterilerine rating verme süreci düşünüldüğünden daha zorlu ve uzun bir süreç olduğundan içsel derecelendirme yaklaşımı hemen uygulanabilecek bir yöntem değildir. Standart Yaklaşımında olduğu gibi İçsel Derecelendirme Yaklaşımı da uygulanırken önce piyasada aktif büyüklüğü yüksek olan bankalar bu yaklaşıma uygun modelleme, stress testleri, validasyon gibi süreçler üzerine çalışmaya başlamışlardır. Standart Yaklaşımın uygulanmasının yıllar içerisindeki gelişimine bakıldığında Türkiye’de bulunan bankaların zamanla risk yönetimi farkındalığının arttığı ve bu yönde yüksek performanslı çalışmalar yaptıkları söylenebilir. Türkiye’de Basel II standartlarını uygulayarak asgari sermaye hesaplanmasının yanı sıra bankalar Basel III standartları ile ilgili çalışmalarına da başlamışlardır. Bu çalışmaların başında Kaldıraç oranı hesaplaması ve likidite oranı hesaplaması gelmektedir.

KAYNAKÇA

AKGÜÇ, Öztin, 100 Soruda Türkiye’de Bankacılık, 2. b., İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1989.

ALTINTAŞ, Ayhan, **Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel-I ve Basel-II Düzenleme Çerçevesinde**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.

ATİKER, Mustafa, **“Basel - I ve Basel – II”** Bilgi Raporu , Konya Ticaret Odası Etüd - Araştırma Servisi , Sayı : 41 , 2005.

AYDIN, Deniz, **“Basel II’ye Uyum Sürecinde Kobiler’in Yükümlülükleri ve Derecelendirme Uygulaması”**, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşteme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2010.

AYDIN, Nurhan, **Bankacılık Uygulamaları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset Tesisleri, 2006.

BDDK, **Basel 2 İkinci Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR2) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2007.

BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2004.

BDDK, **Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2007.

BDDK, **Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR3) Değerlendirme Raporu**,Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2011.

BDDK, Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu,
Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2002b.

BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 2012

BIS, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, 1998.

BIS, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, 2004.

BIS, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, 2006.

BIS, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, 2008.

BIS, Implementation of The New Capital Adequacy Framework in Non-Basel Committee Member Countries, 2010

BIS, Principles for the Management of Credit Risk, 2000.

BİLGE, Gamze, Bankalar Açısından Risk Yönetiminin Önemi ve Basel II Sürecinin Risk Yönetimi Üzerindeki Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.

BROWN, Iain Leonard Johnston, “Basel II Compliant Credit risk Modelling: Model development for imbalanced credit scoring data sets, Loss given Default (LGD) and Exposure of Default (EAD)”, Southhampton Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

CANGÜREL, Ozan, **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**, 1. b., İstanbul: Tor Ofset, 2011.

DAĞ, Kaşif, “**Türk Bankacılığında Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş, 2008.

DİNÇER, Ahmet, **Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, Ekim 2006.

GİRESUNLU, Tarkan, “**Avrupa Birliği’yle İlişkilerimiz ve Türk Bankacılık Sektörünün Uyumu**”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1998.

GÖKÇEN, Belgin. “**2001 – 2010 Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri**”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2012.

GÜNAL, Mehmet, **Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları ve Geleceği**, Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayınları, 2001.

HIZ, Gülay, “**Türk Bankacılık Sisteminin Avrupa Birliği Standartlarına Uyum Sorunu**”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2002.

KAZGAN, Haydar, ATEŞ, Toktamış ve TEKİN, Oğuz, **Osmanlı’dan Günümüze Türk Finans Tarihi, II.Cilt**, İstanbul : İMKB Yayını, 1999.

KIRAÇ, Fatih, “**Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi**”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara:2007.

KPMG (2003a), “**Basel-II- A Worldwide Challenge for the Banking Sector**”.

KPMG, **Basel II: A Worldwide Challenge for the Banking Business**, İsveç, 2004, s. 9.

PARASIZ, İlker, **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, 7. b., Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2013.

POWELL A., "**Basel II and Developing Countries: Sailing Through the Sea of Standards**", Universidad Turcuato Di Tela and The World Bank, 2004.

Risk Yöneticileri Derneği, "**Basel II ve III Nedir?**", Basel II ve Türk Eximbank Semineri, İstanbul, 2013.

ŞENYÜZ, Seda, "**Basel Kriterleri Çerçevesinde Türkiye’de Bankacılık Alanındaki Yapısal Regülasyonların Değerlendirilmesi**", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2010.

ŞIKLAR, İlyas, **Para Teorisi Ve Politikası**, 1. b., Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset, 2004.

TBB, "40. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi:1958-1997", 1998.

TBB, **50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi “1958-2007”**, TBB Yayınları, İstanbul, 2008.

TUNCEL, Cem, Okan, "**Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Liberalizasyon ve Bankacılık Krizi:Türkiye Örneği**", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2003.

VARGELCİ, Emine, "**Küreselleşme Sürecinde Yükselen Ekonomilerde Bankacılık Krizleri ve Türkiye**", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2004.

YILDIRIM, Oğuz, “Türkiye’de Bankacılık Sektörü”, (Çevrimiçi), http://paribus.tr.googlepages.com/o_yildirim.doc.

YILDIZ, Naci, “**Basel 2 Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri: T.C: Ziraat Bankası A.Ş. Örneği**”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2010.

(Çevrimiçi) <http://www.bis.org/fsi/>

(Çevrimiçi) <http://www.iib.org/>

(Çevrimiçi) <http://iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr/archive/osmanl%C4%B1%20bankas%C4%B1n%C4%B1n%20kurulu%C5%9Fu.pdf>

(Çevrimiçi) <http://www.iib.org/?page=IIBHistory>

(Çevrimiçi) <http://www.fuatciftci.com.tr/osmanl%C4%B1-devleti%E2%80%99nde-ankac%C4%B1n%C4%B1k>

(Çevrimiçi) <http://www.obarsiv.com/ob-tarih.html>

(Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/kurum_bilgileri/bddk_hakkinda/5802bddkkitapcik16_07son.pdf

(Çevrimiçi) <http://www.bddk.gov.tr/WebSitesi/default.aspx>

(Çevrimiçi) <http://www.tbb.org.tr/tr>